

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det juridiske fakultet

Nordiske tingsinnbegrepspant – en sammenligning av sikringsstadiet

Pernille Engstrøm Skaug

Liten masteroppgave i rettsvitenskap høst 2015

Innholdsfortegnelse

INNOLDSFORTEGNELSE	2
1. INNLEDNING	4
1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	4
1.2 TEMAETS AKTUALITET	6
1.3 SÆRLIG OM FÖRETAGSHYPOTEKET	7
1.4 RETTSKILDEBILDET	8
1.5 AVGRENSNING.....	10
1.6 VIDERE FREMSTILLING	11
2. TINGSINNBEGREPSPANTENE I NORGE, SVERIGE OG DANMARK	12
2.1 INNLEDNING.....	12
2.2 PANTENES HISTORISKE UTVIKLING OG HJEMMELSGRUNNLAG	12
2.2.1 Norsk rett.....	12
2.2.2 Dansk rett.....	13
2.2.3 Svensk rett.....	15
2.3 SENTRALE PANTERETTSLIGE HENSYN OG LEGISLATIVE HENSYN BAK PANTENE	16
2.4 HVEM KAN UNDERPANTSETTE TINGSINNBEGREP.....	18
3. KORT OM RETTSVERN OG RETTSVERNSAKT	21
3.1 INNLEDNING.....	21
3.2 NORGE	21
3.3 DANMARK.....	22
3.4 SVERIGE	22
3.5 OPPSUMMERING	22
4. BESKRIVELSE AV PANTEOBJEKTET	24
4.1 HVA SOM SKAL SAMMENLIGNES	24
4.2 NORSK RETT	24
4.3 DANSK RETT	25
4.4 SVENSK RETT.....	26
4.5 OPPSUMMERING	26
5. OVERDRAGELIGE NÆRINGSAKTIVA EID AV PANTSETTER	27
5.1 HVA SOM SKAL SAMMENLIGNES	27
5.2 FORMUESGODER PANTSETTEREN EIER ELLER HAR EN OVERFÖRBAR BRUKSRETT TIL	27
5.3 OMSETNINGSBEGRENSNINGER.....	28
5.3.1 Norsk rett.....	28
5.3.2 Dansk rett.....	28
5.3.3 Svensk rett.....	28
5.4 LÖSÖRE SOM BRUKES PRIVAT.....	29
5.5 OPPSUMMERING	30
6. LÖSÖRE SOM OMFATTES AV PANTENE	32
6.1 HVA SOM SKAL SAMMENLIGNES	32
6.2 LÖSÖREGJENSTANDER SOM OMFATTES	32
6.2.1 Norsk rett.....	32
6.2.2 Dansk rett.....	34
6.2.3 Svensk rett.....	35
6.3 DET NORSKE DRIFTSTILBEHÖRSPANTET OG TINGLYSNINGSLOVEN § 47C, STK. 3 NR. 4	36
6.4 LÖSÖRE TILKNYTTET FAST EIENDOM.....	37
6.4.1 Når vanlig tilbehör inngår i pantene.....	37
6.4.2 Pantsettelse av driftstilbehör för 2001 og det danske tilbehörspantet.....	39
6.4.3 Når driftstilbehör er gjenstand for virksomhedspant og företagshypotek.....	40
6.5 OPPSUMMERING	40

7. KRAV SOM OMFATTES AV PANTENE	42
7.1 HVA SOM SKAL SAMMENLIGNES.....	42
7.2 KRAV SOM OMFATTES.....	42
7.2.1 Norsk rett.....	42
7.2.2 Dansk rett.....	44
7.2.3 Svensk rett.....	45
7.3 SAMMENLIGNING AV FORDRINGSBEGREPET I NORSK OG DANSK RETT.....	46
7.3.1 Krav fra salg av forbruksaktiva	46
7.3.2 Krav som pantsetteren har ervervet fra tredjemann.....	47
7.3.3 Krav på husleie.....	48
7.4 RÅDIGHETEN OVER DE PANTSATTE KRAV PÅ SIKRINGSSTADIET	49
7.5 OPPSUMMERING	50
8. AVSLUTNING OG OPPSUMMERING	52
9. KILDELISTE.....	53
9.1 LOVER.....	53
9.2 FORSKRIFTER	54
9.3 FORARBEID.....	54
9.4 RETTSPRAKSIS	55
9.5 LITTERATUR.....	56
9.6 ELEKTRONISKE KILDER	57
VEDLEGG I – FORETAKSREGISTRERING I BOLAGSVERKET.....	57
VEDLEGG II – FINFOS MØNSTERKONTRAKT FOR AVTALER OM FINANSIELL LEASING	57

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Avhandlingen omhandler en sammenligning av norske, danske og svenske regler om pantsettelse av en næringsvirksomhets formuesmasse, slik denne er til enhver tid. Sammenligningen begrenser seg til reglene på sikringsstadiet.

I norsk rett er en panterett en "særrett til dekning for et krav (pantekravet) i ett eller flere bestemte formuesgoder (pantet)".¹ Dekningsprivilegiet er et unntak fra prinsippet om at skyldnerens aktiva skal fordeles likt mellom hans kreditorer.² Såfremt det er tale om særlig dekningsrett i individualiserte formuesgoder, er begrepet "pant" en fellesnordisk betegnelse for dekningsretten.³

Utgangspunktet i norsk rett er at avtalepant i løsøre, som etter sin art ikke kan registreres i et realregister, må stiftes ved håndpant for å ha rettsvern.⁴ Håndpant karakteriseres ved fysisk overgivelse av panteobjektet.⁵ Ved formuesgoder som ikke har karakter av fysisk gjenstand, skjer håndpantsettelsen ved notifikasjon til skyldneren.⁶ En fratakelse av pantsetters rådighet over panteobjektet er blant annet ment å forhindre at pantsetter disponerer over formuesgodet til skade for panthaver.⁷

Gjenstander som inngår i en næringsvirksomhets produksjon og omsetning er nødvendige i virksomhetens alminnelige løpende drift. Håndpantsettelse av slike gjenstander er derfor upraktisk. Av den grunn har lovgiver i de fleste europeiske land åpnet for underpantsettelse av formuesmasser slik disse er til enhver tid (heretter *tingsinnbegrepspant*). Underpant kjennetegnes ved at pantsetter beholder den fysiske rådigheten over panteobjektet på sikringsstadiet.⁸

Ved etablering av panterett i enkeltgjenstander, er det et vilkår for pantets gyldighet at panteobjektet er individualisert i stiftelsesgrunnlaget for panteretten, se punkt 3.2. Ved tingsinnbegrepspant åpnes det likevel for pantsettelse av uspesifiserte formuesgoder slik de er til enhver tid.⁹

Det norske *tingsinnbegrepspantet* finner blant annet sitt motstykke i det svenske *företagshypoteket* og det danske *virksomhedspantet* og *fordringspantet*.

Statistisk Sentralbyrå opplyste i 2014 at Sverige var Norges største handelspartner ved import av varer, og nest største ved fastlandseksport av varer.¹⁰ Danmark er Norges

¹ Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven) § 1-1 første ledd.

² Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) kapittel 9.

³ Kåre Lilleholt, "Kor mykje skal bankane sitje att med?", *Forhandlingene ved det 37. nordiske juristmøde i Reykjavik*, 2005 s. 225.

⁴ Panteloven §§ 3-1, jf. 3-2.

⁵ Panteloven § 3-2 andre ledd.

⁶ Panteloven §§ 4-2 andre ledd og 4-5. Se også adgangen til nøkkelpant i panteloven § 3-2 andre ledd andre punktum.

⁷ Berte-Ellen Reinertsen Konow, *Løsørepanter over landegrensene*, Bergen 2006 s. 82.

⁸ Panteloven § 1-1 andre ledd.

⁹ Eksempelvis panteloven § 3-4 første ledd.

¹⁰ <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/statistikker/muh/aar-endelige/2015-05-15?fane=tabell> Tabell 6 og 8.

sjette største handelspartner, målt etter begge de nevnte størrelsene. Dansk og svensk rett har til dels sammenfallende juridiske tradisjoner med norsk rett.¹¹ En sammenligning av hvordan disse landene har valgt å regulere underpantsettelse av tingsinnbegrep, er derfor mulig innenfor rammen av denne avhandlingen.

På denne bakgrunn er oppgavens hovedproblemstilling *hvordan tingsinnbegrepspantene i norsk, dansk og svensk rett skiller seg fra hverandre på sikringsstadiet*.

Når det er tale om avtalt dekningsrett i grupper av formuesmasser som tilhører en næringsvirksomhet, er det ikke tale om "pant" i svensk rett, men om *företagsinteckning/företagshypotek*.¹² I norsk og dansk rett anvendes panterettsterminiologien også i slike tilfeller. Av hensyn til en ensartet terminologi benyttes begrepene likevel pant, pantsetter, panthaver og panteobjekt, også for det svenske företagshypoteket. Nedenfor i punkt 1.3 redegjøres det for företagshypotekets relevans som sammenligningsgrunnlag i avhandlingen.

Med "sikringsstadiet" menes tidspunktet fra inngåelsen av panteavtalen frem til panthaver begjærer dekning, eller gjør de tiltak som etter loven er nødvendige for å forberede dekningsbegjæringen.¹³ På fullbyrdesstadiet er det store forskjeller mellom de norske, svenske og danske reglene om tingsinnbegrepspant, både hva angår prioritet og dekningsgrunnlag. En fullverdig analyse av disse forskjellene vil være svært omfattende. Av plasshensyn avgrenser avhandlingen derfor mot fullbyrdesstadiet.

Problemstillingen besvares ved en rettsdogmatisk fremstilling av reglene i de tre landene. Dette gjøres ved en analyse av reglene, der rettsstilstanden vil søkes avklart *de lege lata*, og i særskilte tilfeller også vurderes *de lege ferenda*.

Analysen er tilknyttet flere emner. Som det nevnes nedenfor i kapittel 3, får pantene i de enkelte land rettsvern ved tinglysning/registrering. Det vil undersøkes hvordan pantene oppnår rettsvern, og hvem det oppnås rettsvern overfor. Videre kan store forskjeller hva angår eksempelvis tinglysningsavgift være et konkurranseelement blant landene ved organiseringen av kredittilgang. Disse aspekter ved rettsvernsakten vil undersøkes.

Som nevnt innledningsvis er det ikke et gyldighetsvilkår at panteobjektet for tingsinnbegrepspant er individualisert. Likevel vil det undersøkes om rettsvernsakten fordrer en viss angivelse av det pantsatte tingsinnbegrep. Det vil også analyseres hvilken betydning en beskrivelse av panteobjektet kan ha i en bevisvurdering vedrørende panterettens eksistens eller omfang.

Deretter vil det undersøkes hva som omfattes av pantene. Den norske panteloven oppstiller flere lovfestede krav for rettsgyldig inngåelse av avtalepant. Blant annet må gjelder lovfestede og avtalefestede omsetningsbegrensninger, tilknyttet særskilte formuesgoder, tilsvarende ved pantsettelse. Videre er hovedregelen at bare formuesgoder som pantsetteren eier inngår i varelagerpantet og driftstilbehørspantet. Det vil undersøkes om de lovfestede vilkår for rettsgyldig inngåelse av avtalepant har en parallell i dansk og svensk rett.

¹¹ NOU 1993: 16 Etterkontroll i konkurslovgivningen m.v. s. 137.

¹² Lilleholt s. 225.

¹³ Jens Edvin A. Skoghøy, *Panterett*, 3. utgave, Son 2014 s. 23.

Som nevnt nedenfor i punkt 2.4 er tingsinnbegrepspant forbeholdt næringsdrivende. Dette kravet danner en ytre ramme for panteobjektet, som avgrenser mot formuesgoder av privat karakter. Det vil derfor undersøkes om formuesgoder som brukes privat også kan omfattes av pantene.

Når panteretten omfatter alle formuesgoder av en nærmere angitt art får pantet større omfang enn det ville fått ved enkeltvis pantsettelse. Tingsinnbegrepspantenes kredittskapende effekt varierer imidlertid etter hvilke typer formuesgoder som omfattes av pantene. Det vil derfor undersøkes hvilke typer aktiva som omfattes av tingsinnbegrepspantene.

I drøftelsen av de ovennevnte emner, vil norsk rett beskrives først. Deretter vil dansk og svensk rett undersøkes nærmere, samtidig som det fortløpende sammenlignes med norsk rett. Dersom det er behov for mer inngående sammenligning vil det foretas i egne vurderinger etter at hvert enkelt lands rett er beskrevet.

Dersom en redegjørelse er felles for de enkelte lands rett, eller dersom likheter eller forskjeller er fremtredende uten at en ytterligere analyse er nødvendig, vil drøftelsen for de enkelte land foretas samlet.

Eventuelle forskjeller vil fremheves oppsummeringsvis i hvert kapittel. Herunder vil det søkes å klarlegge betydningen av de mest vesentlige forskjellene.

1.2 Temaets aktualitet

Panteretten hører til de rettsområder innenfor formuesretten hvor det er størst forskjeller innenfor de nordiske land.¹⁴ Til sammenligning er lovsamarbeidet på gjeldsforfølgingsrettens område, et tilgrenset område til panteretten, ett av Nordens mest vellykkede samarbeidsprosjekter.¹⁵ Selv om samarbeidsprosjekter på panterettens område har vært fraværende, anvender lovgiver i de nordiske land hverandre som inspirasjonskilder ved utforming av panterettslige reguleringer.¹⁶

Lovgiver tar hensyn til panteretten i øvrige nordiske land, blant annet fordi tilgangen til kreditt i stor grad oppfattes som et konkurranseelement mellom landene.¹⁷ Av denne grunn vil en sammenligning på panterettens område kunne innebære ytterligere potensial for innovasjon, som kan være egnet til å dyrke frem nye regler og prinsipper. En komparativ analyse kan også gi bidrag til en bedre forståelse av egen nasjonal rett.¹⁸

Avhandlingen er videre aktuell ettersom en rekke potensielle fallgruver ved handel på tvers av landegrensene nødvendigvis gjør kunnskap om andre lands panterett. Transaksjoner og avtaler tilknyttet panteavtaler i næring er ofte av en betydelig

¹⁴ Jens Edvin A. Skoghøy, *Panteloven – Kommentarer til lov 8. februar 1980 nr. 1 om pant og en artikkel om tilbakeholdsrett*, 2. utgave, Son 2003 s. 36.

¹⁵ NOU 1972: 20 Gjeldsforhandling og konkurs s. 2-3 og 21 ff.

¹⁶ Se eksempelvis NOU 1993: 16 s. 137 ff., Prop.101 L (2013-2014) endringer i panteloven m.m pant i patenter og planteforedlerretter punkt 2.4 og betenkning om virksomhedspant nr. 1459/2005 s. 67 ff.

¹⁷ Se eksempelvis betenkning om virksomhedspant s. 1 og ot.prp. nr. 22 (2003-2004) Lov om finansiell sikkerhetsstillelse – en innføring, side 30.

¹⁸ Hans Fredrik Marthinussen, *Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet*, Oslo 2010 s. 117.

økonomisk størrelse, slik at potensielle feilbeslutninger kan være økonomisk tyngende for et foretak. Avhandlingen vil kunne bidra til en mer nyansert forståelse av reglene om pantene i de enkelte land, og hvilke forskjeller involverte aktører bør være oppmerksom på.

Tingsinnbegrepspant er videre et særlig aktuelt tema i Norden. Reglene om de danske pantene trådte i kraft i 2006, mens de svenske reglene om företagshypotek ble innført i 2008. Som et direkte mottrekk til den vide adgangen til underpantsettelse av næringsløsøre, ble det i norsk rett innført legalpant for boomkostninger i 2004. Så sent som i 2013-2014 ble det i norsk rett vurdert om patenter og planteforedlerretter burde utskilles som et selvstendig tingsinnbegrepspant.¹⁹ Panterettsreformene de siste ti årene medfører at pantene er verdifulle sammenligningsgrunnlag. Mer om reformene i punkt 2.2 nedenfor.

1.3 Særlig om företagshypoteket

Mens de danske og norske ordningene anses som en panterett, betegnes företagshypoteket som en "sikkerhetsrett".²⁰ Spørsmålet blir hvorfor hypoteket er relevant som sammenligningsgrunnlag.

For å etablere företagshypotek må pantsetter reservere et angitt pengebeløp i næringsvirksomheten. Det gjøres ved registrering av pengebeløpet på virksomheten i Företagsinteckningsregisteret.²¹ Registreringen omtales som *inteckning*, hvilket tilsvarer underpant. Rettsvern oppnås ved registreringen av beløpet, se punkt 3.4.

Først når det knyttes et underliggende krav til inteckningen, er det i svensk rett tale om etablering av *företagshypotek*.²² Etter norsk terminologi betegnes det som opplåning,²³ da et forpliktelsesforhold sikres innenfor et eksisterende pantedokument som det er skaffet rettsvern for.²⁴

Som bevis på registreringen mottar pantsetter et företagshypoteksbrev.²⁵ Først når brevet overleveres til en panthaver knyttes inteckningen til et underliggende krav.²⁶ Det oppstilles et overleveringskrav, som følge av at svensk rett har et sterkt fokus på tradisjonsprinsippet hva angår erververens vern mot avhenders kreditorer.²⁷

Företagshypoteket gir bare en *betalingsrett*, ingen direkte realisasjonsrett.²⁸ For at panthaver skal få betaling, er det nødvendig at konkurs åpnes eller at det tas utlegg hos pantsetter. Videre må företagshypoteket i en viss utstrekning stå tilbake for angitte

¹⁹ Det ble ikke tatt til følge, se prop.101 L (2013-2014) s. 19-20.

²⁰ Företagshypotekslagen 1:1. Også i norsk rett er en panterett en sikkerhetsrett, men da en realsikkerhetsrett.

²¹ Företagshypotekslagen 1:2.

²² Marthinussen s. 252.

²³ Marthinussen s. 253.

²⁴ Skoghøy *Panterett* s. 208.

²⁵ Lag (2008:990) om företagshypotek 1:3.

²⁶ Företagshypotekslagen 1:3.

²⁷ Marthinussen s. 252. Se imidlertid SOU 2015:18 Lösöre köp och registerpant (SOU 2015) hvor det er foreslått at panthavers panterett i individualiserte løsøregjenstander skal få rettsvern ved avtaleinngåelse, slik at besittelsesovergang ikke er påkrevet.

²⁸ Företagshypotekslagen 2:5.

kreditorer, herunder kreditorer med panterett med rettsvern.²⁹ Det gjelder selv om panteretten er etablert etter at inntegningen av hypoteket fant sted. I motsetning til panteretter etter norsk rett, har ikke hypoteket noen egentlig separatiststilling.

De nevnte særtrekkene medfører at foretagshypoteket heller ikke etter norsk rett vil anses som en panterett etter definisjonen i panteloven § 1-1 første ledd. Begrunnelsen for likevel å behandle foretagshypoteket er at de forskjeller og særtrekk ordningen innebærer i hovedsak er tilknyttet fullbyrdelsesstadiet, som faller utenfor denne fremstilling.

Bakgrunnen for at hypoteket ikke anses som en panterett i svensk rett er at det "saknar det för panträkten normalt utmärkande draget att gälla i bestämd egendom".³⁰ Ettersom de norske tingsinnbegrepspantene omfatter de respektive fordringsmasser slik de til enhver tid er, er det etter norsk rett ikke et hinder for å betrakte hypoteket som en panterett.

Hva angår sikringsstadiet fyller foretagshypoteket langt på vei samme funksjon som de norske tingsinnbegrepspantene: sikkerhetsretten kan bare stiftes av næringsdrivende, den stiftes i en formuesmasse slik den til enhver tid er og virksomhetens formuesgoder utnyttes som kredittsikkerhet uten krav om overlevering.

På sikringsstadiet er det derfor flere likheter mellom de norske tingsinnbegrepspantene og foretagshypoteket som medfører at hypoteket er relevant som sammenligningsgrunnlag i avhandlingen.

1.4 Rettskildebildet

Tingsinnbegrepspantene i de enkelte land har sitt rettsgrunnlag hjemlet i lov.

De norske tingsinnbegrepspantene reguleres av *panteloven* kapittel 3 og 4.

Företagshypotekslagen gir regler om foretagshypotek som angår sikkerhetsrett i formuesgoder som fremdeles skal være i pantsetters besittelse. Som det nevnes nedenfor i punkt 5.2.3 avgrenses hypoteket mot fast eiendom. *Jordbalken* trekker grensen for hva som er fast eiendom og hva som er løssøre.³¹ I denne finnes også reglene om pantsettelse av fast eiendom. *Utsökningsbalken* regulerer de materielle sider ved gjeldsforfølgning.³² Balken fastsetter unntak fra beslagsretten ved utlegg, og er av betydning for hypotekets omfang i avhandlingens punkt 5.3.3.

Det finnes i dansk rett ingen alminnelig pantelov. I første rekke reguleres panteretten av *tinglysningsloven* av 1986 som regulerer underpant i fast eiendom og løssøre.³³ De materielle sidene ved et virksomhedspant og fordringspant er inntatt i lovens kapittel 7.

²⁹ Förmånsrättslag (1970:979) §§ 5, jf. 1.

³⁰ Rolf Dahlgren og Christer Rune, *Företagshypotek m.m en lagkommentar*, 2. opplag, Stockholm 1996 side 19.

³¹ Jordbalk (1970:994).

³² Utsökningsbalk (1981:774) 1:1.

³³ Lov nr. 111 31. mars 1926 om tinglysning.

Som følge av at pantene i de enkelte land har sitt utgangspunkt i preseptorisk lovgivning, er tilhørende *forarbeider* sentrale rettskilder i avhandlingen.

Hva angår norsk rett er forarbeidene til panteloven av 1980 sentrale. Forarbeidene til loven er NUT 1970: 2 Rådsegn 8 – Om pant fra Sivillovbokutvalget og ot.prp. nr. 39 (1977-1978) om pantelov med etterfølgende innstilling fra Justiskomiteen, Innst. O. nr. 77 (1998-1999).³⁴

I 1990 ble det nedsatt et utvalg for etterkontroll av konkurslovgivningen med videre som avga sin innstilling i 1991.³⁵ Innstillingens forslag ble, med noen modifikasjoner, fulgt opp i odelstingsproposisjonen med etterfølgende innstilling.³⁶ Selv om lovforslaget strandet på grunn av en formalitet,³⁷ kan kildene bidra til avklaringer omkring panteretten der de eldre forarbeidene til panteloven er tause eller uklare.

Lovforslaget om innføring av de *danske* pantene bygget på et lovutkast fremsatt i Betænkning om virksomhedspant nr. 1459/2005, som igjen bygget på Konkursrådets notat om virksomhedspant af 7. april 2003.³⁸ Begge forarbeidene er sentrale rettskildefaktorer i avhandlingen.

Det sentrale forarbeid til *företagshypotekslagen* er SOU 2007:71 En starkare företagsinteckning og prop. 2007/08:161 Företagshypotek – en bättre säkerhet för lån till företag.³⁹ I Sverige ble företagshypotek erstattet av företagsinteckning i 2004. På sikringsstadiet skiller pantene seg fra hverandre hva angår omfang. Kapittel 1-3 i den gjeldende företagshypotekslagen er i hovedsak tilsvarende reglene som gjaldt etter lov (1984:649) om företagshypotek før 2004.⁴⁰ Den gamle företagshypotekslagen, med tilhørende forarbeid, er derfor sentrale rettskildematerialer for avhandlingen.⁴¹

Høyesterett i de enkelte land har uttalt seg om tolkningen av pantenes regler på sikringsstadiet. *Rettspraksis* i samtlige jurisdiksjoner vil belyse de behov for avklaring oppstått etter pantenes innføring. Videre vil praksis anvendes for å avklare gjeldende rett.

Juridisk teori fra de tre landene vil bli benyttet som tolkningsbidrag ved klarlegging av regelsettenes innhold. Avhandlingens problemstilling er tilnærmet ubehandlet i juridisk teori.⁴²

³⁴ Heretter Rådsegn 8, Prp. 1980 og Innst. 1999.

³⁵ Falkanger-utvalget. NOU 1993: 16.

³⁶ Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen (Prp. 1999).

³⁷ Innst. 1999.

³⁸ Lov nr. 560 24. juni 2005 om ændring af tinglysningsloven, konkursloven og andre love. Notatet om virksomhedspant ligger vedlagt betænkningen som bilag II.

³⁹ Heretter SOU 2007 og Prop. 2008.

⁴⁰ Prop. 2008 s. 41.

⁴¹ Lag (1984:649) om företagshypotek og prop. 1983/84:128 Förslag till lag om företagshypotek m.m (prop. 1984).

⁴² Konow berører temaet. Vesentlige endringer i dansk og svensk rett er imidlertid foretatt etter bokens utgivelse. Det samme er tilfellet for Jens Edvin Andreassen [Skoghøy], *Factoringpant*, Oslo 1990 s. 48 ff. Marthinussen sammenligner de enkelte lands rett hva angår forholdet mellom panteretten og pantekravet.

Reelle hensyn anvendes som verdiargumenter i den rettsdogmatiske fremstilling og vurdering. Det er i hovedsak hensynet til panthaver og pantsetter som inngår i drøftelsene.

1.5 Avgrensning

Avhandlingen avgrenses mot lovvalgs- og jurisdiksjonsspørsmål som er aktuelle i forbindelse med internasjonale panteforhold. Spørsmålene er utførlig behandlet i juridisk teori.⁴³

Av gjennomgangen i punkt 1.1 følger det at flere avgrensninger må foretas.

Tingsinnbegrepspant stiftes oftest ved avtalepant. Utleggspant og lovbestemt pant faller derfor utenfor fremstillingen.⁴⁴

Avhandlingen gjelder forholdet mellom pantsetter og panthaver. Det avgrenses derfor mot reglene om kollisjon mellom konkurrerende rettighetshavere. Herunder behandles ikke reglene om når formuesgjenstander omfattes av pantet, og når pantet bortfaller. Reglene for hvordan pantene oppnår rettsvern, og hvem det oppnås rettsvern overfor, vil imidlertid behandles. Vilkårene for å bringe eldre rettsstiftelser til opphør ved ekstinksjon beskrives ikke.

Videre behandles bare de alminnelige tingsinnbegrepspantene i norsk rett. Det avgrenses derfor mot de spesielle former for underpant i driftstilbehør og varelager etter panteloven §§ 3-8 til 3-10. Mye av det som behandles i avhandlingen er likevel overførbart til de spesielle tingsinnbegrepspantene.

Innføringen av *virksomhedspant* og *fordringspant* skulle utgjøre et supplement til eksisterende pantedanger.⁴⁵ Ved innføringen av pantene i 2006 var det allerede to eksisterende tingsinnbegrepspant i dansk rett: tinglysningsloven §§ 37 og 47b, stk. 2 (heretter *tilbehørspant*).

Dersom "driftsinventar og driftsmateriel" er tilknyttet en fast eiendom, må gjenstandene etter tinglysningsloven § 37 pantsettes sammen med eiendommen. Tilbehørspantet utgjør ikke et selvstendig tingsinnbegrepspant og skiller seg således fra pantene som utgjør avhandlingens sammenligningsgrunnlag. Tilbehørspantet vil derfor ikke utgjøre et selvstendig sammenligningsgrunnlag, i motsetning til virksomhedspantet og fordringspantet. Ettersom virksomhedspantet ikke omfatter gjenstander som er pantsatt under tinglysningsloven § 37, vil pantet likevel inngå i avhandlingens kapittel 5.

Dersom "driftsinventar og driftsmateriel" er tilknyttet leide lokaler, kan tilbehøret pantsettes som et selvstendig tingsinnbegrepspant.⁴⁶ De nevnte gjenstander omfattes også av en pantekategori under virksomhedspantet, jf. tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 4. Tinglysningslovens forarbeider legger til grunn at begrepet "driftsinventar og driftsmateriel" skal tolkes tilsvarende under tilbehørspantet og varelagerpantet.

⁴³ Konow.

⁴⁴ Utleggspant kan stiftes i tingsinnbegrep, panteloven § 5-4.

⁴⁵ Betænkning om virksomhedspant s. 16.

⁴⁶ Tinglysningsloven § 47b, stk. 2.

Tilbehørspantet tilknyttet leide lokaler vil av den grunn ikke utgjøre et selvstendig sammenligningsgrunnlag i avhandlingen.⁴⁷

Som nevnt over i punkt 1.1, er utgangspunktet at pantene i de enkelte land stiftes som tingsinnbegrep. I *dansk rett* er imidlertid adgangen til å begrense virksomhedspantet og fordringspantet svært vid. Det gjøres ved at panthaver frafaller panteretten i de objekter vedkommende ikke skal ha pant i.⁴⁸ I *norsk rett* er det adgang til å avgrense pantene til en bestemt del av virksomheten, såkalt driftsmessig adskillelse.⁴⁹ Factoringpantet kan omfatte fordringer pantsetter har, får, eller har og får.⁵⁰ Det *svenske* företagshypoteket stiftes i "all den näringsverksamhet" pantsetter driver, og kan under ingen omstendighet begrenses.⁵¹ Ettersom begrensingsadgangen ved de enkelte pantene skiller seg vidt fra hverandre, er det lite problematisk å avdekke forskjeller. Reglene om begrensning av pantene er derfor ikke gjenstand for behandling i avhandlingen.

1.6 Videre fremstilling

Oppgaven vil behandles i seks deler.

I kapittel 2 gis det en innføring i pantenes historiske utvikling. Hensikten er å vise hvor vid adgangen til å underpantsette næringsløsøre har vært tidligere, og bakgrunnen for at reglene har blitt som de er i dag. Videre vil det redegjøres for felles sentrale panterettslige hensyn i de tre land, og de konkrete hensyn bak tingsinnbegrepspantene. Det vil også redegjøres for reglene om hvem som kan opptre som pantsetter.

Avhandlingens problemstilling vil besvares ved analyser fordelt på fem kapitler.

I kapittel 3 undersøkes det hvordan de enkelte pantene får rettsvern overfor yngre rettsstiftelser. Videre vil det i kapittel 4 analyseres hvilke krav som stilles til individualisering av panteobjektet. I kapittel 5 undersøkes det om de lovfestede krav for rettsgyldig inngåelse av avtalepant etter den norske panteloven må overholdes i dansk og svensk rett. Videre undersøkes det når formuesgoder av privat karakter er omfattet av pantene. I kapittel 6 vil det undersøkes hvilke typer løsøre som er omfattet av pantene. Hva angår fordringer, foretas en tilsvarende undersøkelse i kapittel 7.

Avslutningsvis i kapittel 8 vil hovedproblemstillingen besvares ved en oppsummering av eventuelle forskjeller.

⁴⁷ Betænkning om virksomhedspant s. 120 ff.

⁴⁸ Michael Flindhardt, *Virksomhedspant – samarbejde bygger bro mellem sikkerhedsrettigheter*, København 2014 s. 43.

⁴⁹ Panteloven §§ 3-4 femte ledd, 3-11 tredje ledd. Skoghøy legger til grunn at § 4-10 første ledd må tolkes likt, Skoghøy *Panterett* s. 95.

⁵⁰ Panteloven § 4-10.

⁵¹ Företagshypotekslagen 3:1.

2. Tingsinnbegrepspantene i Norge, Sverige og Danmark

2.1 Innledning

Som nevnt i punkt 1.1 er det adgang til å pantsette formuesgoder som tingsinnbegrep i samtlige jurisdiksjoner.

I kapittel 2 vil det først gis en beskrivelse av pantenes historiske utvikling og hjemmelsgrunnlag (2.2).

Deretter vil det redegjøres for sentrale panterettslige hensyn i de enkelte land (2.3). Herunder inngår en drøftelse av hensynene som begrunner de enkelte pant. Hensikten er å undersøke om hensynene varierer etter hvilke typer formuesgoder det er tale om å pantsette som tingsinnbegrep.

Felles for pantene i de enkelte land er at tingsinnbegrepspant er en særrett for næringsvirksomheter. Avslutningsvis vil det derfor undersøkes hvilke personelle krav som stilles til pantsetter (2.4).

2.2 Pantenes historiske utvikling og hjemmelsgrunnlag

2.2.1 Norsk rett

I norsk rett kan avtalepant bare stiftes rettsgyldig "hvor dette er hjemlet i denne lov eller i annen lovbestemmelse".⁵² I hvilken grad loven hjemler adgang til å stifte underpant har, i et historisk perspektiv, variert med de samfunnsøkonomiske forhold.

Før 1857 var det adgang til generalpant, og underpantsettelse av både fast eiendom, løsøre og krav. Ved panteloven av 1857 ble imidlertid adgangen til å etablere avtalepant innsnevret.⁵³ Generalpant ble avskaffet,⁵⁴ og pantsettelse av annet enn fast eiendom kunne bare oppnå rettsvern mot pantsetterens kreditorer ved overlevering til panthaver.⁵⁵

Den industrielle revolusjon gjorde sitt inntog i Norge på slutten av 1800-tallet og medførte et større behov for kreditttilførsel. Den senere utvikling medførte en stadig videre adgang til å stifte underpant.

I driftstilbehørspanteloven av 1895 fikk "Bergværker, Fabriker og andre industrielle Anlæg" adgang til å underpantsette visse driftsløsøre.⁵⁶ Etter en lovendring i 1931 kunne også hotell- og restaurantinventar underpantsettes. Driftsløsøret måtte pantsettes sammen med eiendomsretten eller en tinglyst bruksrett til grunn og bygninger (heretter *gjennomgående pantsettelse*).⁵⁷

⁵² Panteloven § 1-2 andre ledd.

⁵³ Lov 12. oktober 1857 nr. 3 om Bestemmelser om Pant og Thinglæsning.

⁵⁴ Skoghøy *Panterett* s. 25.

⁵⁵ Panteloven 1857 § 1.

⁵⁶ Lov 8. juni 1895 nr. 1 om Forandringer i Lovgivningen om Pant.

⁵⁷ Sjur Brækhus og Borgar Høgetveit Berg, *Omsetning og kreditt* 2, 3. utgave, Oslo 2005 s. 77. Begrepet er hentet fra NOU 1993: 16.

Behovet for driftskreditt i industrien presset også frem forlagspanteloven av 1946.⁵⁸ Virksomheter av en viss størrelse fikk dermed anledning til å stifte forlagspant (varelagerpant) i råvarer for driftskreditt.

Videre utviklet det seg i praksis ordninger det er naturlig å omtale som unntak fra håndpanteregelen. Det gjaldt eiendomsforbehold for sikring av leverandørkreditt og sikringscesjon av krav med rettsvern ved melding til debitor cessus etter gjeldsbrevloven § 29.⁵⁹ En sikringscesjon fremstår utad som en overdragelse, men innad er det bare tale om en sikkerhetsstillelse.

Ved panteloven av 1980 ble de viktigste reglene om pant samlet i en felles lov.⁶⁰ Ved loven ble adgangen til å stifte underpant nok en gang utvidet.

Panteloven § 3-4 gir hjemmel til å pantsette driftsløsøre. Varelagre kan pantsettes etter lovens § 3-11. Særlige former for tingsinnsbegrepspant finnes i lovens §§ 3-8 til 3-10. Med hjemmel i pantelovens § 4-10, er det adgang til å pantsette fordringsmasser.

Flere anså imidlertid pantsettelsesadgangen som for vid. Falkanger-utvalget ble derfor nedsatt, for etterkontroll av konkurslovgivningen med videre. Utvalget foreslo blant annet opphevelse av factoringpantet og varelagerpantet. Som et direkte mottrekk til adgangen til tingsinnsbegrepspant ble det foreslått å innføre første prioritets legalpant for konkursboer til sikkerhet for boomkostninger. Forslagene var begrunnet i et ønske om å skaffe flere midler til å drive bobehandling, samt å styrke personalkreditten.⁶¹

I odelstingsproposisjonen ble forslagene om å oppheve panteloven §§ 3-11 og 4-10 ikke fulgt opp. I vurderingen la Justisdepartementet stor vekt på næringslivets behov for å reise kreditt på den utestående fordringsmasse og varelager.⁶² En regel om legalpant for boomkostninger ble imidlertid tatt til følge og i 2004 vedtatt som ny § 6-4 i panteloven.

Parallelt med lovforberedelsen av § 6-4 ble det tidligere krav om gjennomgående pantsettelse av driftstilbehør og fast eiendom samlet, opphevet.⁶³

Til tross for det vide adgang til underpant, er håndpant fortsatt det formelle utgangspunkt.⁶⁴

2.2.2 Dansk rett

I likhet med norsk rett er håndpant historisk sett den eldste panteformen i dansk rett.⁶⁵

⁵⁸ Lov 8. mars 1946 nr. 1 om pant for driftskreditt i industrien.

⁵⁹ Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev (gjeldsbrevslova). Ot.prp. nr. 53 (1990-1991) Om visse tiltak mot økonomisk kriminalitet (endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.) (Prp. 1991) s. 19.

⁶⁰ Rådsegn 8.

⁶¹ NOU 1993: 16 s. 132-136.

⁶² Prp. 1999 s. 163 ff.

⁶³ Lov 1. juni 2001 nr. 28 om endringer i lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant og i enkelte andre lover.

⁶⁴ Panteloven §§ 3-1, 3-2.

⁶⁵ Lennart Lyng Andersen og Erik Werlauff, *Kreditretten*, 6. udgave, København 2014 s. 133.

Fra begynnelsen av 1800-tallet ble det likevel tillatt å underpantsette tingsinnbegrep.⁶⁶ Av hensyn til pantsetters personlige kreditt, ble imidlertid adgangen til tingsinnbegrepspant opphevet ved konkursloven av 1872.⁶⁷

På 1930-tallet ble det likevel adgang til å pantsette driftstilbehør sammen med pantsetterens faste eiendom.⁶⁸ På 1960-tallet ble det åpnet for pantsetting av driftstilbehør i virksomheter som ble drevet fra leide lokaler.⁶⁹

Hovedområdet for pantene var ”driftsinventar og driftsmateriel”. Pantene klarte derfor ikke å imøtekomme virksomhetenes behov for kreditt i varelagre, kundetilgodehavende med videre.⁷⁰ Startskuddet til debatten om innføring av virksomhedspant var en artikkel i 1995 av dr.jur. Erik Werlauff.⁷¹ Werlauff argumenterte med at næringslivets finansieringskilder har måttet anvende kunstige konstruksjoner som følge av mangelen på et dansk motstykke til de utenlandske tingsinnbegrepspantene. En av konstruksjonene var at panthaver, eller noen på hans vegne, førte kontroll med pantsetters varelager på en slik måte at pantsetter kunne sies å være fratatt rådigheten over varene.⁷²

I 2001 tok den borgerlige regjering Werlauffs syn til etterretning, og ba om en utredning om mulighetene for å innføre virksomhedspant. Undersøkelsen munnet ut i en rapport fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, hvor det ble anbefalt en vidtgående ordning med virksomhedspant.⁷³

I 2003 ble Utvalget om virksomhedspant nedsatt, med henblikk på å svare på hvordan virksomhedspant kunne gjennomføres.⁷⁴ Det resulterte med innføring av reglene om virksomhedspant og fordringspant i 2005. *Tilbehørspantet* ble likevel beholdt.

Som nevnt i punkt 2.2.1 er det i *norsk rett* et vilkår for at underpant i løsøre skal aksepteres, at det ved hjemmel i lov er gitt slik adgang. I dansk rett er derimot utgangspunktet at underpant i løsøre er akseptert.⁷⁵ Det er imidlertid viktig å merke seg at dansk rett opererer med et generelt forbud mot underpant i tingsinnbegrep. Av den grunn kan pant i tingsinnbegrep bare stiftes med hjemmel i lov.⁷⁶ Videre modifierer tingsinnbegrepspantene generalpantforbudet i dansk rett.⁷⁷

De materielle regler for *virksomhedspant* er inntatt i tinglysningsloven § 47c. Pantet omfatter virksomhetens samlede formuesgoder eller en eller flere grupper

⁶⁶ Konkursrådets notat om virksomhedspant side 8.

⁶⁷ Konkursrådets notat om virksomhedspant side 8.

⁶⁸ Tinglysningsloven § 37.

⁶⁹ Tinglysningsloven § 42b, stk. 2.

⁷⁰ Bent Iversen, Lars Hedegaard Kristensen og Lars Henrik Gam Madsen, *Panteret*, 5. udgave, Aarhus 2015 s. 392.

⁷¹ Erik Werlauff og Lennart Lyng Andersen, *Virksomhedspant*, U 1995 B s. 294 ff. Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, ”7 år med virksomhedspant – har det været en succes?”, *Festskrift til Erik Werlauff*, København 2012 s. 51.

⁷² Andersen og Werlauff s. 159.

⁷³ Rapporten ligger vedlagt betænkningen om virksomhedspant som bilag I.

⁷⁴ Betænkningen om virksomhedspant.

⁷⁵ Tinglysningsloven § 47.

⁷⁶ Flindhardt s. 39.

⁷⁷ Tinglysningsloven § 47a.

formuesgoder som opplistet i lovens § 47c, stk. 3 nr. 1-8 (heretter *pantekategori*). Inndelingen på åtte pantekategorier, er noe mer kasuistisk enn pantene i norsk rett.

Fordringspantet er hjemlet i tinglysningsloven § 47d. Pantet omfatter bare virksomhetens samlede kundefordringer og har sitt motsvar i det norske factoringpantet i pantelovens § 4-10.

Det kan aldri være tinglyst både virksomhedspant og fordringspant på pantsetterens blad i *personbogen*.⁷⁸ Bakgrunnen for regelen er at et virksomhedspant under visse vilkår av hensyn til personalkreditorene, må vike for utlegg.⁷⁹ Av denne grunn må panthaver velge om han ønsker et virksomhedspant, slik at også varelagerpant kan stiftes, eller om han ønsker et fordringspant med prioritet foran utlegg. I norsk rett er det ikke nødvendig å ta et slikt valg, da både factoringpant og varelager er skilt ut som eget panteobjekt som kan pantsettes uavhengig av hverandre.

Bakgrunnen for innføringen av fordringspantet var at det kunne anvendes som alternativ til pantsetting etter gældsbrevsloven § 31, hvor rettsvern ble oppnådd ved notifikasjon.⁸⁰ Ettersom pantet ikke medførte noen reell utvidelse av pantedgangen, gjorde ikke hensynet bak utleggsregelen seg gjeldende.

I likhet med norsk rett fastsatte den danske lovgiver av hensyn til forsvarlig bobehandling, et direkte mottrekk til virksomhedspantet. Virksomhedspanthaver hefter solidarisk med opptil kr. 50 000 for omkostningene ved konkursboets behandling.⁸¹

Sammenfatningsvis følger det at utviklingen i dansk og norsk rett er tilsynelatende like. Med utgangspunkt i en håndpantregel har adgangen til å stifte underpant blitt stadig videre. Adgangen til å pantsette fordringsmasser og varelager etter dansk rett, kom imidlertid senere enn i norsk rett. Mens det i norsk rett ble adgang til å stifte forlagspant i 1946 og factoringpant i 1980, ble tilsvarende adgang først innført i dansk rett i 2006.

2.2.3 Svensk rett

Handelsbalken av 1736 fastsatte at en panterett i løssøre må stiftes ved *tradition* (håndpant).⁸² I likhet med norsk rett medførte industrialismen et større behov for investeringskreditt.⁸³ Tilvirkningsindustrier fikk derfor i 1883 adgang til å underpantsette visse formuesgoder som tingsinnbegrep, gjennom ordningen med *företagsinteckning*.⁸⁴

Gjennom ulike lovgivninger ble objektet for tingsinnbegrepspant utvidet til å omfatte flere typer formuesgoder i form av særlover.⁸⁵ I 1966 ble samtlige regler om underpant samlet i samme lov.⁸⁶

⁷⁸ Tinglysningsloven § 47e, stk. 2. Personbogen tilsvarer det norske Løssøreregisteret, se punkt 2.3.

⁷⁹ Tinglysningsloven § 47c, stk. 5.

⁸⁰ Betænkningen om virksomhedspant s. 211.

⁸¹ Konkursloven, lov nr. 298 8. juni 1977 § 27 stk. 3 og 4.

⁸² Handelsbalk (1736:0123) 10:1.

⁸³ SOU 2015 s. 47.

⁸⁴ Företagsinteckningsförordning, kongelig förordning 13. april 1881.

⁸⁵ Dahlgren og Rune s. 13.

⁸⁶ Lag (1966:454) om företagsinteckning.

Siden 1883 har det hele fire ganger vært vekslet mellom ordningene *företagsinteckning* og *företagshypotek*.⁸⁷ Hovedforskjellen mellom ordningene på sikringsstadiet er at företagsinteckningen omfatter samtlige av pantsetters formuesgoder, men visse formuesgoder er unntatt fra företagshypoteket.⁸⁸ Videre gir företagsinteckning pantaveren rett til 55 % av verdien av de pantsatte eiendelene, mot företagshypotekets 100 %.⁸⁹

I 2004 ga regjeringen Institutet for tillväxtpolitiske studier i oppdrag å utrede effektene företagsinteckning. Instituttets rapporter konkluderte med at företagsinteckning hadde negativ virkning på virksomheters kapitaltilgang.⁹⁰ Det iverksatte en lovendringsprosess som i 2008 resulterte i företagshypotekslagen. Fortsatt er håndpantregelen utgangspunktet i svensk rett.

I likhet med den norske panteloven § 1-2 andre ledd, kan företagshypotek bare avses "enligt bestämmelserna i denna lag".⁹¹ Panteobjektet for hypoteket er imidlertid angitt negativt til å omfatte pantsetters "lösa egendom".⁹²

I forarbeidene til hypotekslagen ble det påpekt at den nye lov i hovedsak skulle tilsvare den gamle företagshypotekslagen.⁹³ Det ville innebære den fordel "att tidigare praxis och doktrin aktualiseras igjen".⁹⁴ Ettersom den gamle loven opererte med en negativ avgrensning av panteobjektet, ble samme lovtekniske avgrensning valgt.⁹⁵

Sammenfatningsvis følger det av redegjørelsen ovenfor at utviklingen i norsk og svensk rett er svært lik fra 1800-tallet. I begge tilfeller gikk utviklingen fra en håndpantregel, til en stadig videre adgang til underpantsettelse. Norsk og svensk rett skiller seg imidlertid fra hverandre, hva angår den lovtekniske utforming av panteobjektet.

2.3 Sentrale panterettslige hensyn og legislative hensyn bak pantene

Avhandlingens tema befinner seg på formuerettens område, hvor hensynet til forutberegnelighet er sentralt. Hensynet innebærer at det på grunnlag av rettsreglene skal være mulig å forutse på forhånd konsekvensene av rettslige disposisjoner.⁹⁶

På privatrettens område kan enhver som utgangspunkt inngå avtaler med det innhold man måtte ønske. Rettigheter og plikter etter avtalen ivaretas i stor grad av positivrettslig regulering. Skjønnsmessige regler som eksempelvis den formuerettslige generalklausul i avtalelovens § 36, kan imidlertid skade partenes forutberegnelighet. Av den grunn er terskelen for avtalerevisjon høy.⁹⁷

⁸⁷ Den gamle företagsinteckningslagen, Den gamle företagshypotekslagen, lag (2003:528) om företagsinteckning og företagshypotekslagen.

⁸⁸ Företagshypotekslagen 2:1.

⁸⁹ Se tidligere § 11 i förmånsrättslagen.

⁹⁰ SOU 2007 s. 107.

⁹¹ Företagshypotekslagen 1:1.

⁹² Företagshypotekslagen 2:1.

⁹³ Prop. 2007 s. 41.

⁹⁴ Prop. 2007 s. 41.

⁹⁵ Prop. 2007 s. 41.

⁹⁶ Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave Bergen 2004 s.164.

⁹⁷ Eksempelvis ot.prp. nr. 5 (1982-1983) Om lov om endringer i avtaleloven 31 mai 1918 nr 4, m.m. s. 30.

Særlig på panterettens område er hensynet til forutberegnelighet sentralt. På nært tilgrensede områder er det eksempler på at individuelle godhetsbetraktninger ikke blir tillagt stor vekt.⁹⁸ I Rt. 1997 s. 1050 s. 1054 uttaler Høyesterett at "det klare utgangspunkt er at rettsvernsreglene gjelder absolutt, slik at det ikke er rom for noen vurdering av om reglene i det konkrete tilfellet fører til et rimelig resultat". Noe av bakgrunnen for at det er lite rom for rimelighetshensyn på panterettens område, er at tredjepersoner vil bli rammet hvis slike hensyn får vekt i en kontraktsrettslig tvist.

Hensynet til forutberegnelighet, har også en side til omsetningslivets interesser. Panteinstituttet er godtatt av rettsordenen da det er "ett av de faste fundamentene for et funksjonelt kredittliv".⁹⁹ For at pant skal ha sin tilsiktede effekt, må kredittfinansiering være trygg og billig. Det forutsetter at de panterettslige reguleringer er klare og entydige.

Hovedbegrunnelsen for at de enkelte land tillater pant i tingsinnbegrep, er nettopp et økt kapitalbehov fra næringsdrivendes side.¹⁰⁰ Ved å kunne tilby pant i tingsinnbegrep blir næringsvirksomheter tilført kapital de ellers ikke ville fått tilgang til. Normalt medfører det også billigere kreditt.

Pantenes karakter av tingsinnbegrep, modifierer imidlertid panthavers forutberegnelighet. Utskiftning av de pantsatte goder og faren for mislighold, kan medføre usikkerhet omkring pantenes verdi ved fremtidig realisasjon.¹⁰¹ Usikkerheten kan illustreres ved at belåningsprosenten ved pantene i de enkelte land er lavere enn ved enkeltvis pantsettelse.¹⁰²

Hensynet til forutberegnelighet og kredittskapning er i liten grad særtypiske hensyn ved tingsinnbegrepspant. De også er sentrale ved enkeltvis pantsettelse. I det følgende vil det drøftes hvilke konkrete hensyn som ligger bak adgangen til å pantsette de utvalgte formuesobjektene som tingsinnbegrepspant.

Mange industrivirksomheter arbeider med et omfattende maskinelt utstyr og varige produksjonsutstyr, som krever betydelige investeringer. Industrivirksomheters behov for *investeringsskredd* begrunner i hovedsak adgangen til å stifte pant i driftstilbehør. Det gjelder både etter norsk, dansk og svensk rett.¹⁰³

Hovedhensynet bak adgangen til å pantsette varelagre etter de utvalgte lans rett, er i første rekke behovet for *driftsskredd*.¹⁰⁴ I varehandelen oppstår det et likviditetsgap for den som betaler for innkjøpte varer, før han selv får oppgjør fra den han har solgt varen til.¹⁰⁵ For panthaver er det dermed en nærliggende tanke å yte kreditt mot sikkerhet i virksomhetens varelager. Adgangen til å reise fremmedkreditt på varelagre er av særlig

⁹⁸ Marthinussen s. 83.

⁹⁹ Prp. 1980 s. 12.

¹⁰⁰ Prp. 1999 del VI, Betænkning om virksomhedspant s. 1 og prop. 2008 s. 1.

¹⁰¹ NOU 1993: 16 s. 152.

¹⁰² Mer om dette i NOU 1993: 16 s. 147 og 152, betænkning om virksomhedspant 237 og Åke Tegin, *Kredithandboken*, 2. opplag, Stockholm 1997 s. 241.

¹⁰³ NOU 1993: 16 s. 145-146, betænkning om virksomhedspant s. 116 og SOU 2007 s. 16.

¹⁰⁴ NOU 1993: 16 s. 147, betænkning om virksomhedspant s. 112 og SOU 2007 s. 63.

¹⁰⁵ Brækhus og Berg s. 88.

av betydning for virksomheter med varelager som eneste eller vesentlige kredittgrunnlag.

Den viktigste legislative begrunnelsen for det norske factoringpantet, er at dette sammen med varelagerpantet danner grunnlag for ordnet driftskreditt.¹⁰⁶ Varelageret svinger omvendt proporsjonalt med verdien av utestående kundefordringer. Samme hensyn er bakgrunnen for adgangen til å pantsette krav under det danske *virksomhedspantet*.¹⁰⁷

Det danske *fordringspantet* omfatter bare fordringer, og er således ikke begrunnet med sammenhengen med varelageret. Hensynet bak pantet er at det utgjør en forenklet adgang til pantsetting av kundefordringer, se punkt 2.2.2. Tilsvarende hensyn er noe av begrunnelsen for det norske factoringpantet.¹⁰⁸

Oppsummert fremgår det av redegjørelsen ovenfor at hensynene bak pantene varierer etter hvilke typer formuesgoder det er tale om å pantsette. Det fremgår også at hensynene bak pantene i norsk, dansk og svensk rett grunnleggende er like.

2.4 Hvem kan underpantsette tingsinnbegrep

De alminnelige grunnsetningene om rettslig handleevne setter ingen begrensning for hvem som kan opptre som pantsetter. Personkretsen for hvem som kan opptre som pantsetter for pantene i de enkelte land, er imidlertid begrenset.

I *norsk rett* er adgangen til å stifte tingsinnbegrepspant forbeholdt "næringsdrivende".¹⁰⁹ Ordlyden avgrenser mot privatpersoner.

Hvem som anses som næringsdrivende etter varelager-, driftstilbehørs- og factoringpantet, reguleres av lovens § 3-5.¹¹⁰ Etter § 3-5 bokstav a anses næringsdrivende som "foretak registrert i Foretaksregisteret". Ettersom foretaket faktisk må være registrert i registeret, er det uten betydning at registreringsadgangen for enkeltpersonforetak er fakultativ.¹¹¹

Etter § 3-5 bokstav b anses "sykehus, pleiehjem, skole, universitet, museum, idretts- eller fritidsinstitusjon og andre institusjoner av sosial, humanitær eller lignende art, selv om de ikke blir drevet med sikte på fortjeneste, i den utstrekning dette bestemmes av Kongen i forskrift".¹¹²

Det oppstilles ikke vilkår om at rettssubjektene som driver de nevnte institusjoner i bokstav b må drive næring. Sivilløvbokutvalget uttaler at de har "funne grunn til å nemna særskilt visse føretak som bør reknast for næringsverksemd".¹¹³ Videre påpekes at "hovudgjeremåla ligg på det humanitære, sosiale eller kulturelle plan". Det er rimelig

¹⁰⁶ NOU 1993: 16 s. 152.

¹⁰⁷ Betænkning om virksomhedspant s. 110-111.

¹⁰⁸ Prp. 1980 s. 69.

¹⁰⁹ Panteloven §§ 3-4 første ledd, 3-11 første ledd, 4-10 første ledd.

¹¹⁰ Panteloven § 4-10 tredje ledd. Panteloven §§ 3-4 og 3-11 viser til § 3-5.

¹¹¹ Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak §§ 2-1, jf. 2-2.

¹¹² Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant § 1 bokstav b.

¹¹³ Rådsegn 8 side 85.

å tilkjenne virksomhetene adgang til å stifte pant i tingsinnbegrep, ettersom institusjonene driver virksomhet som fremmer fellesskap.

I norsk teori er det omtvistet om § 3-5 er en uttømmende legaldefinisjon av begrepet "næringsdrivende" eller om virksomheten også må drive næring. Skoghøy anfører at bestemmelsen er en uttømmende legaldefinisjon av begrepet, mens Brækhus mener at registrerte virksomheter også må drive næring.¹¹⁴ Rettstilstanden i dag er uavklart.

Etter *dansk rett* kan bare "erhvervsvirksomhed" opptre som pantsetter for virksomhedspant eller fordringspant.¹¹⁵ Panteadgangen er begrenset til "erhvervsdrivende" med den hensikt å avgrense mot privatpersoner.¹¹⁶

En direkte norsk oversettelse av begrepet "erhverv" innebærer et noe videre begrep enn "næringsdrivende".¹¹⁷ Ordlyden tilsier dermed at begrepene skiller seg fra hverandre.

Avgjørende for om en virksomhet driver "erhverv" etter dansk rett er om virksomhetens formål er å "fremme (...) deltagerens økonomiske interesser".¹¹⁸ Avgjørende for om en virksomhet anses å drive næring i panterettslig forstand etter *norsk rett*, er ifølge Brækhus om virksomheten tar "sikte på å oppnå økonomisk gevinst".¹¹⁹ Begrepene etter dansk og norsk rett er tilsynelatende sammenfallende. At dansk rett taler om "erhverv" og norsk rett om "næring" innebærer dermed ingen forskjell.

I dansk rett oppstilles det ikke krav om foretaksregistrering for å stifte tingsinnbegrepspant. Det synes derfor som om dansk og norsk rett skiller seg fra hverandre. Alle virksomheter som utøver "erhverv" må imidlertid registreres i Det Centrale Virksomhedsregister.¹²⁰ Registrering er derfor et minstevilkår for å betraktes som "erhvervsdrivende".

I motsetning til norsk rett er ikke registreringsadgangen fakultativ for enkeltpersonforetak etter dansk rett. Ettersom bare enkeltpersonforetak som faktisk er registrert kan stifte tingsinnbegrepspant i norsk rett, skiller likevel ikke norsk og dansk rett seg fra hverandre.

Etter *svensk rett* kan bare "näringsidkare" stifte företagshypotek i sin virksomhet.¹²¹ Det innebærer at virksomheten må drive virksomhet "av økonomisk natur".¹²² Begrepet er tilsynelatende sammenfallende med det norske næringsbegrepet om å "fremme (...) deltagerens økonomiske interesser".

¹¹⁴ Se nærmere Brækhus og Berg s. 77 ff og Skoghøy *Panteloven* s. 252 ff.

¹¹⁵ Tinglysningsloven §§ 47c og 47d.

¹¹⁶ Betænkning om virksomhedspant s. 145.

¹¹⁷ Brækhus og Berg s. 79.

¹¹⁸ Flindhardt s. 45 ff.

¹¹⁹ Brækhus og Berg s. 79.

¹²⁰ Lov av 9. juni 2006 nr. § 3. Registeret er et foretaksregister, ikke et merverdiavgiftsregister.

¹²¹ Företagshypotekslagen 1:2.

¹²² Prop. 1984 s. 49.

Heller ikke i svensk rett oppstilles det eksplisitt et krav om foretaksregistrering. Likevel må samtlige virksomheter som utøver næring, registreres i Bolagsverkets registre.¹²³ For enkeltpersonforetak er likevel registreringsadgangen fakultativ.¹²⁴ I motsetning til norsk rett kan dermed enkeltpersonforetak som velger ikke å benytte seg av registreringsadgangen, likevel stifte tingsinnbegrepspant. I dette henseende skiller norsk og svensk rett seg fra hverandre.

Av det ovennevnte følger at dansk og svensk tingsinnbegrepspant, i motsetning til etter norsk rett, ikke kan stiftes av virksomheter som nevnt i panteloven § 3-5 bokstav og som ikke driver næring. At slike institusjoner etter norsk og dansk rett ikke har adgang til å stille pant i sine tingsinnbegrep, kan vanskeliggjøre deres kredittilgang. Videre kan det legges begrensninger på institusjonenes muligheter til å tilby humanitære og sosiale tjenester.

¹²³ I Sverige er det opprettet egne registre for bestemte typer foretak, hvor Det svenske Bolagsverket er registreringsmyndighet. Fremfor en gjennomgang av samtlige registre, vises det til mail fra Bolagsverket i vedlegg 1.

¹²⁴ Handelsregisterlag (1974:157) § 2.

3. Kort om rettsvern og rettsvernsakt

3.1 Innledning

Som nevnt i punkt 1.1 stiftes de enkelte pant som underpant. Rettsvern oppnås ved tinglysning/registrering i offentlig register (rettsvernsakt).¹²⁵

I kapittel 3 vil flere aspekter omkring panterettens rettsvernsakt undersøkes. Blant annet vil det undersøkes om tinglysning/registrering av panterettene gir rettsvern både overfor pantsetters kreditorer og godtroende omsetningsserververe. Det vil også undersøkes om kostnadene ved tinglysning skiller seg fra hverandre.

3.2 Norge

De norske tingsinnbegrepspantene "får rettsvern ved tinglysning" på pantsetters blad i Løsøreregisteret.¹²⁶ Gebyret for tinglysning av en avtale om tingsinnbegrepspant i registeret er p.d.d. kr 1 473.¹²⁷

Løsøreregisteret er ikke et realregister, da det ikke er et "rettighetsregister ordnet etter de formuesgoder som rettigheten gjelder".¹²⁸ Registerenhetene er i første rekke personer og foretak. Riktignok vil tinglysning i Løsøreregisteret ivareta hensynet til notoritet, da tinglysning er etterviselig og kontrollerbar.¹²⁹ Ettersom registeret ikke er organisert etter den enkelte gjenstand, vil imidlertid den juridiske disposisjon vanskelig kunne gjøres tilgjengelig for allmennheten.¹³⁰ Det innebærer at hensynet til publisitet vanskelig kan ivaretas.

Ordlyden "får rettsvern" tilsier at tinglysning gir rettsvern mot pantsetters kreditorer og godtroende omsetningsserververe. Forholdet til godtroende omsetningsserververe omtales imidlertid i panteloven §§ 4-10 andre ledd andre punktum og 1-2 fjerde ledd. Det innebærer at tinglysningen bare gir rettsvern overfor pantsetters kreditorer.

Av ordlyden "får rettsvern ved tinglysning" fremgår det at rettsvern bare oppnås ved tinglysning. I Rt. 1989 s. 1209 (Karmøy Montering-dommen) ble det likevel lagt til grunn at en factoringpantavtale alternativt kan få rettsvern ved underrettelse til debitor cessus. Synspunktet beror på analogi fra rettsvernsakten for pantsettelse av enkelte krav.¹³¹

I kjennelsen Rt. 1993 s. 1295 (Fokus Finans) modifiserte Høyesteretts ankeutvalg rettsregelen i Karmøy Montering-dommen. Utvalget sluttet seg til lagmannsretten som uttalte at fordringer som ennå ikke har oppstått "bare kan få rettsvern ved tinglysning", og "ikke ved forhåndsnotifikasjon til debitor etter § 4-5". Ved enkeltvis pantsettelse av enkle pengekrav kan imidlertid rettsvern oppnås ved forhåndsnotifikasjon.¹³² Da det ikke er noen grunn for at det samme ikke skal gjelde etter panteloven § 4-10 anfører Skoghøy at avgjørelsen må anses uriktig.¹³³ Uttalelsen i Fokus Finans må derfor

¹²⁵ Avtalen må også være gyldig.

¹²⁶ Panteloven §§ 3-6, 3-12 og 4-10 andre ledd.

¹²⁷ Forskrift 16. desember 2003 nr. 1551 om tjenester fra brønnøysundregistrene § 5.

¹²⁸ Sml. panteloven § 1-1 fjerde ledd.

¹²⁹ Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 7. utgave, Oslo 2013 s. 559-560.

¹³⁰ Falkanger og Falkanger s. 560.

¹³¹ Panteloven § 4-5 første ledd.

¹³² Panteloven §§ 4-4 første ledd andre punktum, jf. 4-5.

¹³³ Skoghøy *Panterett* s. 192.

modifiseres til å gjelde med det unntak som fremgår av panteloven §§ 4-4 første ledd andre punktum, jf. 4-5.

3.3 Danmark

De danske tingsinnbegrepspantene får rettsvern ved tinglysning i *personbogen*.¹³⁴ I likhet med det norske Løsøreregisteret er personbogen et person- og rettighetsregister.¹³⁵

Tinglysningsavgiften utgjør p.d.d. en fast avgift på danske kr 1 660, og 1,5 % av det pantesikrede beløp.¹³⁶ Den variable komponenten skiller seg fra det faste tinglysningsgebyret i norsk rett.

Virksomhedspant og fordringspant "skal tinglyses for at opnå beskyttelse mod aftaler, der i god tro indgås med pantets ejer, og mod retsforfølgning".¹³⁷ Det fremgår klart av ordlyden at panthaver ved tinglysning får rettsvern overfor både pantsetterens kreditorer og godtroende omsetningsserververe.¹³⁸ Det skiller seg fra norsk rett hvor tinglysning bare gir rettsvern overfor pantsetters kreditorer.

3.4 Sverige

Av företagshypotekslagen 2:5 fremgår det at en kreditor med sikkerhet i et företagshypotek har "rätt att vid utmätning eller i konkurs, med den företrädesrätt in-teckningen medför enligt lag, få betalt för fordringen ur egendom som omfattas av hypoteket upp till företagsin-teckningsbrevets belopp".

Ordlyden "in-teckningen medför" tilsier at retten etter et företagshypoteksbrev får rettsvern ved *in-teckningen* i *Företagsin-teckningsregisteret*. Skoghøy legger tilsvarende til grunn.¹³⁹ I tillegg til et fast gebyr på svenske kr 490, må det p.d.d. betales en *stämpelskatt* på 1 % av det inntegnede beløp.¹⁴⁰

Videre fremgår det av ordlyden "vid utmätning eller i konkurs" at *in-teckning* i likhet med norsk rett, bare gir rettsvern overfor pantsetters kreditorer.¹⁴¹

3.5 Oppsummering

Det fremgår av punkt 3.2-3.3 at rettsvernsaktene i norsk og dansk rett skiller seg fra hverandre. Tinglysning i Løsøreregisteret etter norsk rett gir rettsvern overfor pantsetters kreditorer, mens tinglysning etter dansk rett også gir rettsvern overfor godtroende omsetningsserververe.

¹³⁴ Tinglysningsloven §§ 43, 47c, stk. 2 og 47d, stk. 2.

¹³⁵ Betænkning om virksomhedspant s. 203.

¹³⁶ Lov 2. juni 1999 nr. 382 § 5.

¹³⁷ Tinglysningsloven §§ 47c, stk. 2, 47d, stk. 2.

¹³⁸ Se også Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Lars Lindencrone Petersen, Thorvald Spanggard, *Virksomhedspant*, København 2008 s. 65.

¹³⁹ Andreassen *Factoringpant* s. 50.

¹⁴⁰ Lag (1984:404) om stämpelskatt § 24.

¹⁴¹ Med de begrensninger som følger av förmånsrettslagen. Dahlgren og Rune s. 57-58.

Videre følger det at de variable komponentene ved registrerings-/tinglysningsavgiftene i dansk og svensk rett, er langt høyere enn det norske registreringsgebyret.

Det høyere gebyret i dansk og svensk rett medfører imidlertid liten grunn til å avlyse pantedokumentene. I dansk rett kan et innfridd pantebrev overdras til ny panthaver som kan bruke det til sikkerhet for krav han selv har eller får mot pantsetter.¹⁴² På denne måten unngås tinglysningsavgiften. Det samme gjelder i svensk rett, hvor *stämpelskatten* bare betales ved søknad om hypoteksbrev og deretter kan benyttes i det uendelige uten at det betales ny *stämpelskatt*.¹⁴³

¹⁴² Marthinussen s. 219. Et skadesløsbrev som overdras til en ny panthaver som skal bruke det til krav han har eller får overfor pantsetter, regnes som ny pantsettelse og må tinglyses, jf. tinglysningsloven § 47c, stk. 2 andre ledd.

¹⁴³ Marthinussen s. 255.

4. Beskrivelse av panteobjektet

4.1 Hva som skal sammenlignes

I de utvalgte land er det et vilkår for at det gyldig skal etableres avtalepant i enkeltgjensstander at panteobjektet er tilstrekkelig individualisert i panterettens stiftelsesgrunnlag.¹⁴⁴ Et hensyn bak kravet er å motvirke at pantsetter skyter inn gjensstander under panteretten, som i virkeligheten ikke var omfattet av panteavtalen, for å unndra formuesgoder fra enkeltfølgende kreditor eller konkursbeslag.

Ettersom det i de enkelte land er godtatt at det kan stiftes pant i tingsinnbegrep hvor individuelle komponenter kan variere, anses riktignok kravet å ha begrenset gyldighet.¹⁴⁵ I kapittel 4 vil det undersøkes om, og eventuelt hvordan, panteobjektet likevel må beskrives.

4.2 Norsk rett

Spesialitetsprinsippet i norsk rett har to sider. *For det første* er det et rettsvernsvilkår at pantekravet var fastsatt til et bestemt beløp, eller at det er angitt en bestemt beløpsmessig øvrig ramme for kravet.¹⁴⁶ *For det andre* er det et vilkår for pantets gyldighet at panteobjektet er bestemt angitt i stiftelsesgrunnlaget for panteretten.¹⁴⁷

Da prinsippets første side er utførlig behandlet i juridisk teori vil bare prinsippets andre side vil være gjenstand for sammenligning i det følgende.¹⁴⁸

Panteloven av 1857 satte en stopper for adgangen til å pantsette alt debitor eide og kom til å eie (generalpant). For at det gyldig skulle kunne etableres avtalepant fastsatte lovens § 4 krav om at panteobjektet ble individualisert.

Panteloven av 1980 inneholder ingen tilsvarende generell bestemmelse om at pantet må individualiseres. Da lovens hjemler selv definerer panteobjektet, og partene etter lovens § 1-2 annet ledd ikke kan avtale at pantet skal ha et annet omfang enn foreskrevet i lov, anses et slikt krav unødvendig.¹⁴⁹

For at panteretten skal ha rettsvern oppstilles det likevel visse *formkrav til individualiseringen*. Pantedokumentet må inneholde en generell angivelse av hvilket tingsinnbegreppant som er pantsatt, eksempelvis varelagerpant etter panteloven § 3-11.

¹⁴⁴ Prp. 1980 s. 22-23, Anders Ørgaard, *Sikkerhed i løsøre*, 8. udgave, København 2013 s. 45 og SOU 2007 s. 85.

¹⁴⁵ Brækhus og Berg s. 211.

¹⁴⁶ Panteloven § 1-4.

¹⁴⁷ Skoghøy *Panterett* s. 132.

¹⁴⁸ Marthinussen s. 217 ff.

¹⁴⁹ Skoghøy *Panterett* s. 132.

4.3 Dansk rett

I dansk teori oppstilles det to beskrivelseskrav.¹⁵⁰

Individualiseringskravet kommer til uttrykk i tinglysningsloven § 10 stk. 2 hvor det fremgår at innholdet i et virksomheds- eller fordringspantebrev "må være endelig fastsat".¹⁵¹ Regelen oppstiller vilkår for tinglysningen og utgjør derfor et rettsvernsvilkår. Kravet er sammenlignbart med rettsvernsvilkåret om angivelse av det pantsatte tingsinnbegrep etter norsk rett.

Ordlyden "endelig fastsatt" tilsier at panteobjektet må beskrives så godt som mulig. For at en panterett skal kunne tinglyses må det benyttes bestemte pantformularer som fordrer avkrysning av de *pantekategorier* som skal omfattes av virksomhedspantet.¹⁵² Det legges derfor til grunn at en avkrysning av de pantekategorier som omfattes, er en tilstrekkelig individualisering av pantet. I likhet med norsk rett er dermed en generell angivelse av det pantsatte tingsinnbegrep, typisk ved avkrysning i skjema, tilstrekkelig for at rettsvern kan oppnås.

Identifikasjonskravet er ulovfestet. Kravet fastsetter at de pantsatte gjenstander må kunne utpekes på grunnlag av pantebrevets tekst.¹⁵³ Dersom pantet ikke kan identifiseres med utgangspunkt i pantebrevet, er panteretten gått tapt.¹⁵⁴

Eksempelvis kan en sammenblanding med ikke-pantsatte formuesgoder medføre at panthaver ikke kan identifisere panteretten i eiendelene.¹⁵⁵ Ettersom pant i tingsinnbegrep omfatter pantet slik det er til enhver tid, oppstår det sjeldent problemer med dette. Det kan imidlertid skje dersom pantet "fryses" etter tinglysningsloven § 47f, og pantsetter deretter kjøper inn formuesgoder av samme art som sammenblandes med de pantsatte formuesgoder.

Som nevnt ovenfor i punkt 1.5 kan virksomhedspantet og fordringspantet i stor grad begrenses ved pantefrafall fra panthaver. Eksempelvis kan det avtales at "panteretten omfatter bare sykler av merket DBS". En panterett som er innskrenket til bare å omfatte særskilte deler innad i de enkelte pantekategorier under virksomhedspantet, eksempelvis bare "råvarer", kan imidlertid ikke få rettsvern.¹⁵⁶ Dersom pantet er begrenset vil det derfor verken fremgå av rettsvernsakten eller tinglysningsloven. Oppstår det tvist mellom pantsetter og panthaver vedrørende pantets omfang, vil beskrivelsen av pantet i stiftelsesgrunnlaget derfor være en betydningsfull faktor i bevisvurderingen.¹⁵⁷ Det følger av alminnelige bevisbyrdebetraktninger at panthaver i sådanne tilfeller har bevisbyrden.

For å unngå uklarheter omkring pantets omfang etter dansk rett burde derfor panteobjektet angis presist i panterettens stiftelsesgrunnlag. Det er ikke nødvendig etter

¹⁵⁰ Ørgaard s. 43 ff.

¹⁵¹ Tinglysningsloven § 43b, stk. 2.

¹⁵² Betænkning om virksomhedspant s. 206.

¹⁵³ Ørgaard s. 45.

¹⁵⁴ Ørgaard s. 45.

¹⁵⁵ Ørgaard s. 45.

¹⁵⁶ Bang-Pedersen, Petersen og Spanggard s. 37.

¹⁵⁷ Ørgaard s. 44.

norsk rett ettersom partene bare kan avtale at pantet skal ha det omfang som loven fastsetter.

4.4 Svensk rett

Det fremgår av företagshypotekets karakter at formuesgoder omfattet av hypoteket ikke må beskrives. Inntegningen som er grunnlaget for hypoteket stiftes i virksomheten som sådan, ikke i en enkelt formuesmasse, se punkt 1.3. Videre er panteobjektet negativt avgrenset i företagshypotekslagen 2:1. Da pantedokumentet etter norsk rett må inneholde en generell angivelse av hvilket tingsinnbegrepspant som er pantsatt, skiller norsk og svensk rett seg fra hverandre.

4.5 Oppsummering

Drøftelsen i kapittel 4 har vist at panteobjektet etter dansk rett, av hensyn til en eventuell bevisvurdering, i større grad burde beskrives enn etter norsk rett. Bakgrunnen for forskjellen er at det i dansk rett er adgang til å begrense pantet med et annet omfang enn foreskrevet i tinglysningsloven. Motsetningsvis i norsk rett hvor panteloven selv angir panteobjektet, og hvor pantet ikke kan ha et annet omfang enn fastsatt i lov.

Norsk rett skiller seg fra svensk rett, da panteobjektet for företagshypoteket overhodet ikke må beskrives. Noen godtgjørelse utover fremleggelse av företagshypoteksbrevet kreves heller ikke.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Företagshypotekslagen 1:2. Dahlgren og Rune s. 38.

5. Overdragelige næringsaktiva eid av pantsetter

5.1 Hva som skal sammenlignes

Som nevnt i punkt 1.1, oppstiller den norske panteloven flere lovfestede krav for rettsgyldig inngåelse av avtalepant. Videre angir loven en ytre ramme for hva som er gjenstand for tingsinnbegrepspant. I kapittel 5 vil det undersøkes om vilkårene skiller seg fra svensk og dansk rett.

Først vil det undersøkes om bare formuesgoder eid av pantsetter inngår i pantene (5.2). Deretter vil det redegjøres for om avtalefestede og lovfestede omsetningsbegrensninger gjelder tilsvarende for pantsettelse (5.3). Videre undersøkes det når gjenstander som brukes privat inngår i pantene (5.4).

Avslutningsvis vil eventuelle forskjeller fremheves (5.5).

5.2 Formuesgoder pantsetteren eier eller har en overførbar bruksrett til

Utgangspunktet i *norsk rett* er at man ikke kan overdra bedre rett enn man selv har. Det samme følger i forlengelsen av panteloven § 1-3 andre ledd hvor det fremgår at omsetningsbegrensninger gjelder tilsvarende for pantsettelse. For å kunne realisere kapitalverdien av formuesgoder, må panteretten derfor gjelde eiendomsretten til denne.¹⁵⁹

Driftstilbehørspantet og varelagerpantet omfatter imidlertid ikke bare formuesgoder som pantsetteren eier. Også gjenstander pantsetteren har en "overførbar bruksrett" til omfattes.¹⁶⁰ Dersom pantsetter ikke eier gjenstanden, men har en overførbar bruksrett, omfatter panteretten den rett pantsetteren "til enhver tid" har i denne. Pantsetters overførbare bruksrett kan således danne grunnlag for kredittyting.

I *dansk rett* omfatter virksomhedspantet det "virksomheden ejer og fremtidig erhverver".¹⁶¹ Ordlyden tilsier dermed at bare formuesgoder som pantsetteren eier inngår i pantet.

Tilsvarende fremgår etter *svensk rett*, ettersom et företagshypotek bare omfatter "næringsidkarens" formuesgoder.¹⁶² At bare formuesgoder pantsetter eier inngår i pantet, fastsettes også i juridisk teori.¹⁶³

Etter drøftelsen ovenfor fremstår det som relativt klart at norsk rett skiller seg fra svensk og dansk rett, da også overførbar bruksrett til gjenstander eid av tredjemann inngår i driftstilbehørspantet og varelagerpantet.

¹⁵⁹ Skoghøy *Panterett* s. 20.

¹⁶⁰ Panteloven §§ 3-4 tredje ledd og 3-11 tredje ledd.

¹⁶¹ Tinglysningsloven § 47c, stk. 1.

¹⁶² Företagshypotekslagen 2:1.

¹⁶³ Dahlgren og Rune s. 38.

5.3 Omsetningsbegrensninger

5.3.1 Norsk rett

En forutsetning for rettsgyldig inngåelse av avtalepant etter norsk rett er at når en rett "ikke kan avhendes, eller bare kan avhendes på visse vilkår, gjelder samme begrensning med hensyn til adgangen til å pantsette retten".¹⁶⁴

Ordlyden tilsier at begrensninger tilknyttet et formuesgode gjelder tilsvarende ved pantsettelse. Som nevnt overfor i punkt 5.2 er bestemmelsen et uttrykk for den alminnelige regel om at man ikke kan overdra en bedre rett enn man selv har. Regelen "står tilbake for bestemmelser om pant i andre lover".¹⁶⁵

Av ordlyden fremgår det imidlertid ikke hvilke omsetningsbegrensninger som gjelder tilsvarende for pantsettelse. Juridisk teori fastsetter at både lovfestede og avtalefestede omsetningsbegrensninger må overholdes.¹⁶⁶ Regelens legislative begrunnelse er at en pantsettelse kan medføre det resultat omsetningsbegrensningen skulle hindre: en overgang av eiendomsretten.

Eksempelvis får Selskapet AS en bil i gave fra Virksomhet AS, underlagt en klausul om at Virksomhet AS må samtykke før bilen avhendes. Bilen inngår bare i Selskapet AS' driftstilbehørspant ved samtykke fra Virksomhet AS.

5.3.2 Dansk rett

Også i dansk rett er utgangspunktet at man ikke kan avhende en større rett enn man selv har.¹⁶⁷ Utover det rent obligasjonsrettslige, gjelder imidlertid ikke omsetningsbegrensninger tilsvarende for pantsettelse.

I medhold av tinglysningsloven § 43, stk. 2 kan imidlertid en person forplikte seg til å ikke stifte virksomhedspant eller fordringspant i særskilte pantekategorier (negativ pantsettelsesklausul). Av hjemmelen fremgår det at klausulen får virkning overfor virksomheds- eller fordringspanthaver ved tinglysning. Dersom klausulen er tinglyst får den samme virkning som regelen i panteloven § 1-3 andre ledd: formuesgodet kan ikke pantsettes.

Foruten negative pantsettelsesklausuler gjelder ikke omsetningsbegrensninger tilsvarende for pantsettelse. Norsk og dansk rett skiller seg derfor fra hverandre.

5.3.3 Svensk rett

Obligasjonsrettslig er det heller ikke i svensk rett adgang til å avhende en større rett enn man selv har.¹⁶⁸ En generell regel lik panteloven § 1-3 andre ledd foreligger imidlertid ikke. Som det vil fremgå i det følgende, innebærer likevel to svenske regler i kombinasjon, at resultatet delvis blir tilsvarende den nevnte norske lovbestemmelse.

¹⁶⁴ Panteloven § 1-3 andre ledd.

¹⁶⁵ Panteloven § 1-2 tredje ledd.

¹⁶⁶ Brækhus og Berg s. 192

¹⁶⁷ Analogi på muntlige krav fra lov av 13. april 1938 nr. 146 gældsbrevsloven § 27.

¹⁶⁸ Analogi på muntlige krav fra lag (1936:81) om skuldebrev § 27.

Bare formuesgoder som kan være gjenstand for utlegg omfattes av et foretagshypotek.¹⁶⁹ Utsøkningsbalken 5:5 setter begrensninger for utleggsadgangen hva angår avtalefestede omsetningsbegrensninger. Eiendeler som "till följd av sin beskaffenhet enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot envar ej får överlåtas får ej heller utmätas".¹⁷⁰ Det samme gjelder hvis de bare kan overdras på visse vilkår.¹⁷¹

Ordlyden tilsier at avtalefestede omsetningsbegrensninger fastsatt i testament eller gave gjelder tilsvarende ved foretagshypoteket.

Uttrykket "som gäller mot envar" tilsier at begrensninger fastsatt "enligt föreskrift" som har rettsvirkning overfor enhver gjelder tilsvarende ved foretagshypotek. Motsetningsvis avtalebaserte omsetningsbegrensninger som bare gjelder overfor avtalens parter. I rettspraksis er det presisert at bare omsetningsbegrensninger fastsatt i en gjensidig bebyrdende avtale ikke gjelder tilsvarende for foretagshypoteket.¹⁷² Omsetningsbegrensninger fastsatt i en slik avtale vil etter norsk rett gjelde tilsvarende for pantsettelse. Her skiller norsk og svensk rett seg fra hverandre.

Hva angår lovfestede omsetningsbegrensninger, fastsetter utsøkningsbalken kapittel 5 flere begrensninger for utleggsadgangen, og dermed hypotekets omfang. Begrensningene er i hovedsak tilknyttet formuesgoder som mangler karakter av næringsaktiva, og således ikke omfattes av hypoteket, se punkt 5.4. Det avgrenses derfor mot en nærmere behandling av begrensningene.

5.4 Løsøre som brukes privat

I samtlige lands rett omfattes bare formuesgoder med karakter av næringsaktiva av tingsinnbegrepspantene.¹⁷³

Særlig i tilfeller hvor virksomheten drives som enkeltpersonforetak kan det fremkomme at utstyr som inngår i driftstilbehørspantet også brukes privat. Spørsmålet er når gjenstander som brukes privat omfattes av tingsinnbegrepspantene.

Utover at det må være tale om næringsaktiva, gir ordlyden i lovhjemlene i de enkelte land liten veiledning.

Etter *norsk rett* påpeker pantelovens forarbeider at avgjørende er "hva løsøret hovedsakelig brukes til på pantsettingstiden".¹⁷⁴ Utstyr som i større grad anvendes privat enn i næring, omfattes derfor ikke av driftstilbehørspantet.

Spørsmålet har i liten grad vært berørt i relasjon til det *danske* virksomhedspantet. Hva angår *tilbehørspantet* i tinglysningsloven § 37 har imidlertid rettspraksis tatt stilling til spørsmålet. Etersom panteobjektet både under virksomhedspantet og tilbehørspantet

¹⁶⁹ Foretagshypotekslagen 2:1 nr. 4

¹⁷⁰ Utsøkningsbalk 5:5.

¹⁷¹ Nytt juridisk arkiv (NJA) 1986 s. 16.

¹⁷² NJA 1993 s. 468.

¹⁷³ Panteloven §§ 3-4, 3-11 og 4-10, tinglysningsloven §§ 47c, 47d og betænkning om virksomhedspant s. 110.

Foretagshypotekslagen 2:1 og Dahlgren og Rune s. 36.

¹⁷⁴ Prp. 1980 s. 53.

er "driftsinventar og driftsmateriell", er rettskilder vedrørende begrepet i § 37 også relevant for § 47c.¹⁷⁵

En lovendring i 1992 medførte at motorvogner under enhver omstendighet ble holdt utenfor tinglysningsloven § 37.¹⁷⁶ Før lovendringen i U 1979.411 V ble det tatt stilling til om en motorvogn som ble brukt 80 % i næringsvirksomheten og 20 % privat, kunne anses som virksomhetens "driftsinventar og driftsmateriell". Retten uttalte at "Uanset at det efter det oplyste må lægges til grund, at de i sagen omhandlede personmotorvogne (...) **i overvejende grad** har været benyttet i indestævntes virksomhed, findes de ikke efter virksomhedens karakter at kunne henregnes til det for denne naturlige driftstilbehør og driftsmateriel" (egen utheving).¹⁷⁷

Bare motorvogner som i overveiende grad har vært benyttet i virksomheten, inngår dermed i tilbehørspantet. Retten konkluderte likevel med at bilene ikke var omfattet av tilbehørspantet fordi bilene ikke inngikk i virksomhetens "naturlige" driftstilbehør og driftsmateriell.

I overførende betydning til *virksomhedspantet*, må det legges til grunn at pantet omfatter gjenstander som har sin overveiende bruk i virksomheten. Uttrykket "overvejende" tilsier at alminnelig overvekt er tilstrekkelig. I mangel av øvrige kilder må det derfor legges til grunn at uttrykket er sammenfallende med kravet om hovedsakelig bruk i virksomheten etter norsk rett.

I *svensk rett* fremgår det av forarbeidene til den gamle företagshypoteksloven at hypoteket avgrenses mot formuesgoder som "uteslutande" brukes privat.¹⁷⁸

Gjenstander som hovedsakelig brukes privat inngår dermed i företagshypoteket, såfremt de til en viss grad anvendes i virksomheten. Kravet om hovedsakelig bruk etter norsk rett oppstiller dermed et strengere krav til graden av bruken i virksomheten, enn etter svensk rett.

5.5 Oppsummering

Drøftelsen ovenfor i punkt 5.2-5.4 har vist at norsk rett *for det første* skiller seg fra de øvrige lands rett, ettersom driftstilbehørspant og varelagerpant ikke bare omfatter formuesgoder pantsetteren eier, men også gjenstander pantsetteren har en overførbar bruksrett til.

Dersom pantsetter er en annen enn eier av det pantsatte formuesgodet, kan forskjellen ha betydning for hva som omfattes av pantene. Typisk vil det være ulike former for leasing som stenger for at pantøver kan nyttiggjøre seg av bruksretten til en gjenstand.

I hovedsak skilles det mellom leasingformene finansiell og operasjonell leasing. *Finansiell leasing* kjennetegnes ved at det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll tilknyttet leasingobjektet overføres til leasingtaker. Den juridiske eiendomsrett forblir

¹⁷⁵ Betænkning om virksomhedspant s. 291.

¹⁷⁶ Tinglysningsloven § 37, stk. 3.

¹⁷⁷ Eksempelvis U 1979.411 V.

¹⁷⁸ Prop. 1984 s. 53.

imidlertid hos leasinggiver. Som analysen i kapittel 5 har illustrert, inngår eiendomsretten til gjenstanden under ingen omstendighet i verken det norske, svenske eller danske pantet.

I norsk rett inngår likevel den bruksrett pantsetter/leasingtaker til enhver tid har i gjenstanden. Problemet er imidlertid at avtaler om finansiell leasing normalt ikke er overdragelige og således ikke omfattes av avtaler om driftstilbehørspant eller varelagerpant som leasingtaker måtte ha inngått.¹⁷⁹ Ved avtaler om finansiell leasing er derfor ikke forskjellen mellom norsk rett og de øvrige landene av betydning for hva som omfattes av pantene.

Leasing som ikke anses som finansiell, klassifiseres som *operasjonell leasing*. Til forskjell fra finansiell leasing eier leasinggiver objektet før avtaleinngåelsen. Ved operasjonell leasing er det oftere, enn ved finansiell leasing, tale om en overførbar bruksrett (fremleie). I norsk rett vil pantøver, i egenskap av at pantet omfatter bruksretten til leasingobjektet, kunne nyttiggjøre seg av denne i en leasingsituasjon, ved leie eller bruk av tingen selv.¹⁸⁰ Alternativt vil finansiell leasing stenge for fremleie og gjøre bruksretten eksklusiv for pantsetter/leasingtaker.

Ved operasjonell leasing er forskjellen mellom norsk rett og de øvrige landene av betydning for hva som omfattes av pantene. Det samme gjelder ved alminnelige leieavtaler, hvor bruksretten til gjenstander inngår i det norske pantet.

En bruksrett kan imidlertid være verdiløs for pantøver. Bruksrettens verdi varierer ofte etter om det er en knapphet og etterspørsel etter bruksretten av den særskilte type gjenstand. Eksempelvis kan nevnes en borerigg i et trangt rigggmarked.

For det andre skiller norsk rett seg ut fra de øvrige lands rett ved at både lovfestede og avtalefestede omsetningsbegrensninger gjelder tilsvarende for pantsettelse. Bare begrensninger for pantsettelsesadgangen er av betydning for tingsinnbegrepspantene etter *dansk rett*. Hva angår *svensk rett* gjelder ikke omsetningsbegrensninger fastsatt i gjensidig bebyrdende avtale tilsvarende for hypoteket.

For det tredje skiller norsk rett seg fra svensk rett hva angår når gjenstander som brukes privat omfattes av pantet. Mens det svenske hypoteket bare avgrenser mot gjenstander som utelukkende brukes privat, må gjenstander etter norsk rett ha sin hovedsakelige bruk i virksomheten.

¹⁷⁹ Se standardkontrakt benyttet for avtaler om finansiell leasing mellom næringsdrivende § 3, vedlegg II.

¹⁸⁰ Forutsatt at tvangsdekning ikke medfører førtidig forfall mellom pantsetter og eier. Konkurs hos pantsetter vil være førtidig forfall med tilbakelevering av leasingobjektet og vil stenge for pantøvers realisasjon og bruk.

6. Løsøre som omfattes av pantene

6.1 Hva som skal sammenlignes

Som nevnt i punkt 2.2 er det adgang til å pantsette utvalgte formuesmasser som tingsinnbegrep i samtlige jurisdiksjoner.

I kapittel 6 vil det undersøkes hvilke typer løsøre som omfattes av pantene i de enkelte land.

Som det vil fremgå omfatter "løsøre"-kategorien etter svensk rett flere typer formuesgoder enn det man i norsk rett omtaler som løsøre. Eksempelvis henføres enkle pengekrav under den svenske definisjonen av løsøre, se punkt 7.2.3. Fremstillingen videre følger den norske systematikken slik at kapittel 6 bare angår formuesgoder som etter norsk rett anses som løsøre.

Ettersom fordringer etter norsk rett ikke anses som løsøre, vil krav som gjenstand for tingsinnbegrepspant være utskilt til egen behandling i kapittel 7.

I kapittel 6 vil det først undersøkes hvilke typer løsøre som er omfattet av det norske driftstilbehørspantet og varelagerpantet, det danske virksomhedspantet og det svenske företagshypoteket (6.2).

Deretter vil det kort vurderes om uttrykket "annet utstyr" under det norske driftstilbehørspantet omfatter flere typer aktiva, enn uttrykket "driftsmateriel" under det danske virksomhedspantet (6.3).

Videre vil det undersøkes om tilbehør må pantsettes sammen med den faste eiendom eller om det omfattes av tingsinnbegrepspantene (6.4). Først vurderes det når vanlig tilbehør kan pantsettes uavhengig av fast eiendom (6.4.1). Deretter vil det undersøkes om bakgrunnen for opphevelsen av kravet til gjennomgående pantsettelse i norsk rett er aktuelt for det danske tilbehørspantet (6.4.2). Videre vurderes det når driftstilbehør kan pantsettes uavhengig av fast eiendom (6.4.3).

Avslutningsvis vil eventuelle forskjeller fremheves (6.5).

6.2 Løsøreobjekter som omfattes

6.2.1 Norsk rett

Hva som omfattes av pantet beror i utgangspunktet på en tolkning av panterettens stiftelsesgrunnlag. Utgangspunktet begrenses imidlertid av panteloven § 1-2 andre ledd: partenes avtale er bare gyldig, i den grad den er i tråd med hjemlene i panteloven eller annen lovbestemmelse.

Panteloven foretar en positiv oppregning av hvilke typer aktiva som kan inngå i de særskilte tingsinnbegrepspantene.

Etter lovens § 3-5 andre ledd bokstav b omfatter driftstilbehørspant "maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr". De nevnte formuesgoder er alle finansiert over

investeringskreditten. Det er i tråd med driftstilbehørspantets legislative begrunnelse, se punkt 2.3 ovenfor.

Etter bokstav c og d omfattes også utvalgte immaterialrettigheter og mutningsretter som pantsetteren har ervervet i forbindelse med sin næringsvirksomhet. Mutningsretter vil ikke behandles da rettene isolert sett er av så usikker verdi, at det er få som er omsatt.¹⁸¹ Av plasshensyn vil heller ikke immaterielle være gjenstand for sammenligning.¹⁸²

Som nevnt over i punkt 2.2.1 måtte driftstilbehørspantet før lovendringen i 2001 pantsettes sammen med fast eiendom. I dag utgjør pantet et selvstendig tingsinnbegreps pant uavhengig av den faste eiendom.

Varelagerpantet omfatter *for det første* "råvarer, uferdige og ferdige varer og handelsvarer", jf. panteloven § 3-11 andre ledd bokstav a. Sett i sammenheng tilsier ordlyden at den er ment å dekke den enkelte vare, uavhengig av hvilket stadiet i forarbeidsprosessen den befinner seg på. Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av ordlyden, må det dreie seg om fysiske gjenstander.¹⁸³ *For det andre* omfatter varelagerpantet "drivstoff og andre varer som forbrukes under virksomheten", jf. bokstav b. Det må avgrenses mot driftsmidler av mer varig karakter som anses som driftstilbehør etter panteloven § 3-4. I Falkanger-utvalgets utredning legges det til grunn at gjenstander av inntil ett års varighet normalt regnes som forbruksmaterielle og således er en del av varelageret.¹⁸⁴ *For det tredje* omfattes "emballasje til virksomhetens produkter", jf. bokstav c.

Varelagerpantet er som nevnt ovenfor i punkt 2.3 ment å dekke behovet for driftskreditt. Det belyses av at alle de nevnte formuesgoder er finansiert over driftskreditten.

Underpant i driftstilbehør eller varelager omfatter ikke gjenstander som etter sin art kan registreres i et realregister.¹⁸⁵ Som nevnt ovenfor i punkt 2.3 har Løsøreregisteret mindre grad av notoritet og publisitet enn realregistre hvor formuesgodet fremtrer som registerenhet. Realregistrerbart løsøre er således godt egnet som panteobjekt. Det er derfor liten grunn til å godta at slikt løsøre kan oppnå rettsvern ved tinglysning i Løsøreregisteret.

Panteloven gir ikke adgang til å pantsette fast eiendom i et tingsinnbegrep. En pantsettelse av fast eiendom omfatter blant annet "løsøre som vanlig regnes som tilbehør ved kjøp og salg av slik eiendom og som pantsettelsen gjelder" (heretter *vanlig tilbehør*).¹⁸⁶ Uavhengig av om eiendommen er pantsatt eller ikke er vanlig tilbehør derfor uttrykkelig unntatt det norske driftstilbehørspantet.¹⁸⁷

¹⁸¹ Panteloven § 3-4 andre ledd bokstav c. Skoghøy *Pantereitt* s. 62.

¹⁸² Panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b

¹⁸³ Skoghøy *Pantereitt* s. 64.

¹⁸⁴ NOU 1993: 16 s. 157.

¹⁸⁵ Panteloven §§ 3-4 fjerde ledd og 3-11 fjerde ledd. Slike må pantsettes etter panteloven § 3-3.

¹⁸⁶ Panteloven § 2-2 første ledd bokstav c.

¹⁸⁷ Panteloven §§ 3-4 fjerde ledd, jf. 2-2 første ledd bokstav c.

Grensen mellom driftstilbehørspant og vanlig tilbehør til fast eiendom, må trekkes på grunnlag av avhendingslova §§ 3-4 til 3-6.¹⁸⁸ I vurderingen om gjenstand utgjør vanlig tilbehør, skal det vektlegges som den er "uhøveleg å flytte, som er nødvendig til bruk på egedomen, eller som best kan nyttast der".¹⁸⁹

6.2.2 Dansk rett

Den danske tinglysningsloven gir, i likhet med norsk rett, uttømmende oppregninger av hvilke typer formuesgoder som kan omfattes av virksomhedspantet.¹⁹⁰

Hva angår løsøre, omfatter pantet etter tinglysningsloven § 47 stk. 3 nr. 2 "lagre af råvarer, halvfabrikata og færdigvarer". Felles for de nevnte varene er at de inngår i virksomhetens formuesfære hva angår produksjon og salg. I likhet med norsk rett fastsettes det i juridisk teori at det bare er tale om fysiske gjenstander.¹⁹¹ Selv om det i motsetning til norsk rett ikke fremgår eksplisitt, inngår også produktenes emballasje som er ubenyttet og ligger på lager.¹⁹²

I motsetning til norsk rett fremgår det ikke uttrykkelig at handelsvarer omfattes av pantekategorien for varelager. Av betænkningen om virksomhedspant fremgår det at som varelager anses også "de produkter, virksomheden producerer eller erhverver med henblik på videresalg som led i sin drift".¹⁹³ Som handelsvarer anses varer innkjøpt for videresalg. Det må derfor legges til grunn at handelsvarer, i likhet med det norske varelageret, omfattes av virksomhedspantet.

Videre omfattes "drivmidler og andre hjelpestoffer", jf. nr. 5. I motsetning til norsk rett er dette utskilt som en egen pantekategori, uavhengig av varelagerpantet og driftstilbehørspantet.

Også "driftsinventar og driftsmateriel" utgjør en egen pantekategori, nr. 4. I norsk rett betraktes de nevnte gjenstander som driftstilbehør. Uttrykket "driftsinventar og driftsmateriel" har samme innhold som tilsvarende uttrykk i tinglysningsloven § 37.¹⁹⁴ Lovens § 37 fastsetter at et tinglyst pantebrev i en fast eiendom innrettet på ervervsvirksomhet, omfatter "dertil hørende driftsinventar og driftsmateriel – derunder maskiner og tekniske anlæg af enhver art".

Øvrige pantekategorier under virksomhedspantet er fabrikknye motorvogner og brukte motorvogner beregnet for videresalg, besetning og utvalgte immaterialrettigheter.¹⁹⁵

En rekke aktiv typer er ikke nevnt i tinglysningsloven § 47c, stk. 3 og kan dermed ikke være omfattet av et virksomhedspant. Det gjelder blant annet fast eiendom. Vanlig tilbehør til fast eiendom er unntatt pantet, uavhengig av om eiendommen er pantsatt

¹⁸⁸ Lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom.

¹⁸⁹ Avhendingslova § 3-4.

¹⁹⁰ Tinglysningsloven § 47c, stk. 3, nr. 1-8.

¹⁹¹ Bang-Pedersen, Petersen og Spanggard s. 42.

¹⁹² Betænkning om virksomhedspant s. 112.

¹⁹³ Betænkning om virksomhedspant s. 122.

¹⁹⁴ Betænkning om virksomhedspant s. 116.

¹⁹⁵ Se tinglysningsloven § 47c stk. 3 for øvrig.

eller ikke.¹⁹⁶ Som vanlig tilbehør regnes "ledninger, varmeanlæg, husholdningsmaskiner eller lignende (som) er blevet indlagt i bygningen på ejerens bekostning til brug for bygningen" uten særlig vedtagelse.(egen tilføyelse)¹⁹⁷ Det nevnte tilbehør tilsvarer vanlig tilbehør etter norsk rett, se punkt 6.2.1.

Tinglysningsloven § 47c, stk. 4 unntar uttrykkelig utvalgte formuesgoder fra virksomhedspantet.

Et virksomhedspant omfatter ikke driftstilbehør som etter tinglysningsloven § 37 må pantsettes sammen med den tilknyttede faste eiendom.¹⁹⁸ Det gjelder uavhengig av tidsprioriteten mellom pantene. Begrunnelsen for regelen er en formodning om at driftstilbehøret har den høyeste belåningsverdi ved en samlet belåning med den faste eiendom.¹⁹⁹ Regelen skiller seg fra norsk rett hvor driftstilbehør ikke må pantsettes sammen med en tilknyttet fast eiendom.

Dersom næringsvirksomheten drives fra en leid eiendom kan driftstilbehøret, i likhet med det norske driftstilbehørspantet, pantsettes uavhengig av den faste eiendom.²⁰⁰ Prioritetsreglene avgjør om driftsløsøre inngår i tinglysningsloven §§ 47b, stk. 2 eller virksomhedspantet.

I likhet med norsk rett inngår ikke skip eller luftfartøy som kan realregistreres i virksomhedspantet.²⁰¹ Avgrensningskriteriene for hvilke skip som kan/skal registreres beror på tonnasje.²⁰² Ettersom skipets lengde er avgjørende etter norsk rett, skiller kriteriene seg fra hverandre.²⁰³

Konklusjonen er at dansk skiller seg fra norsk rett da driftstilbehør tilknyttet en fast eiendom, må pantsettes sammen med denne.

6.2.3 Svensk rett

Hovedregelen er at et företagshypotek omfatter virksomhetens "lösa egendom".²⁰⁴ Panteobjektet er negativt avgrenset og omfatter alle formuesgoder som "ej är fast".²⁰⁵

Definisjonen av fast eiendom finnes i jordbalken kapittel 2.²⁰⁶ Avgrensningen mot fast eiendom reduserer företagshypotekets omfang i to henseender.

For det første omfatter en fast eiendom "byggnader, ledningar, stängsel och andra anläggningar som har anbragts inom fastigheten för stadigvarande bruk, på rot stående träd och andra växter, naturlig gödsel".²⁰⁷ Også "fast inredning och annat

¹⁹⁶ Bang-Pedersen, Petersen og Spanggard s. 37.

¹⁹⁷ Tinglysningsloven § 38.

¹⁹⁸ Tinglysningsloven § 47c, stk. 4 nr. 1. Tilsvarende gjelder andelsleiligheter, se nr. 2 og § 42j stk. 8.

¹⁹⁹ Betænkning om virksomhedspant s. 118 og 122.

²⁰⁰ Tinglysningsloven § 47b, stk. 2.

²⁰¹ Tinglysningsloven § 47c, stk. 4 nr. 4 og 5.

²⁰² Lov 16. mars 1994 nr. 170 Søloven § 28, stk. 5, jf. § 10, stk. 10.

²⁰³ Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten § 11 andre og tredje ledd.

²⁰⁴ Företagshypotekslagen 2:1.

²⁰⁵ Dahlgren og Rune s. 34.

²⁰⁶ Prop. 1984 s. 53.

²⁰⁷ Jordbalk 2:1.

varmed byggnaden blivit försedd, om det är ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna” regnes som fast eiendom.²⁰⁸ De opplistede kategorier tilsvarer vanlig tilbehør etter norsk rett, se punkt 6.2.1.

Pantsetters faste eiendom som helt eller delvis er innrettet med sikte på næringsvirksomhet, omfatter *for det andre* ”maskiner och annan utrustning som tillförts fastigheten för att användas i verksamheten huvudsakligen på denna”.²⁰⁹ I norsk rett omtales de nevnte kategorier som driftstilbehør, se punkt 6.2.1. I motsetning til norsk rett kan driftstilbehør etter svensk rett bare pantsettes sammen med den faste eiendom.

Definisjonen av fast eiendom, medfører at det nevnte tilbehør ikke inngår i hypoteket, uavhengig av om eiendommen er pantsatt.

Driftstilbehør tilknyttet leide lokaler, anses imidlertid som virksomhetens ”lösa egendom”, og kan pantsettes uavhengig av den faste eiendom.²¹⁰

Foruten avgrensningen mot fast eiendom er en rekke løssøre uttrykkelig unntatt i foretagshypotekslagen 2:1 stk. 2 nr.1-4. Unntakene for kontantbeholdning, bankkonti og finansielle instrumenter nevnt i nr. 1 og 2, er mer relevant for fordringer, se kapittel 7.

I likhet med norsk rett omfatter foretagshypoteket ikke gjenstander som kan realregistreres, nr. 3. Avgjørende for hvilke skip som kan/skal registreres etter svensk rett, er skrogets største lengde.²¹¹ I norsk rett er som nevnt i punkt 6.2.2 skipets lengde avgjørende. Med skipets ”lengde” etter norsk rett menes ”fra forkant av forreste del av skroget til akterkant av akterste del av skroget”.²¹² Ettersom skroget også er avgjørende etter norsk rett er avgrensningskriteriet, hva angår registrering av skip, sammenfallende.

Etter nr. 4 omfatter et foretagshypotek ikke formuesgjenstander som er unntatt kreditorbeslag, se punkt 5.3.3.

Av ovennevnte fremgår at driftstilbehør i motsetning til norsk rett må pantsettes sammen med den faste eiendom. Videre må det bemerkes at det svenske foretagshypoteket tilsynelatende omfatter flere typer løssøre enn de norske pantene, som følge av den negative avgrensningen av hypotekets objekt.

6.3 Det norske driftstilbehørspantet og tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 4

Ved utformingen av virksomhedspantet ble det lagt stor vekt på hensynet til en klar og entydig avgrensning av formuesgodene som inngår i pantet.²¹³ Det norske driftstilbehørspantet har imidlertid en noe uklar angivelse av panteobjektet. Etter panteloven § 3-4 andre ledd bokstav b inngår også ”annet utstyr” i driftstilbehørspantet.

²⁰⁸ Jordbalk 2:2.

²⁰⁹ Jordbalk 2:3.

²¹⁰ Tegin s. 233.

²¹¹ Sjölag (1994:1009) 1:2 og 2:1.

²¹² Forskrift nr. 823 30. juni 2015 om måling av skip og flyttbare innretninger § 2.

²¹³ Se eksempelvis betenkning om virksomhedspant s. 211.

Driftstilbehørspantet finner sitt motsvar i tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 4. Spørsmålet er om begrepet "annet utstyr" omfatter flere typer aktiva enn uttrykket "driftsmateriel" under virksomhedspantet.

Ordlyden "driftsmateriel" tilsier at det er tale om materiell som inngår i tilvirkningen av det ferdige produkt. I betænkningen om virksomhedspant fastsettes det at pantekategorien omfatter "tekniske anlæg af enhver art".²¹⁴ Videre fremgår at "dvs. virksomhedens løsøre, uanset om det er stationært eller mobilt, og uanset om det er kontorinventar eller maskiner". Det tilsier at uttrykket ikke skal tolkes snevert. Ettersom pantekategoriene under virksomhedspantet er gjensidig ekskluderende, avgrenses det mot formuesgoder som inngår i de øvrige kategorier.²¹⁵

Ordlyden "annet utstyr" tilsier at driftstilbehørspantet omfatter mer enn tilbehøret som nevnes eksplisitt. Reglene om underpantsettelse av næringsløsøre er ment å være komplementære i positiv og negativ forstand.²¹⁶ Tingsinnbegrepantene skal derfor dekke alt løsøre med karakter av næringsaktiva. I likhet med dansk rett innebærer det at uttrykket ikke skal tolkes snevert.

Sammenfatningsvis følger det at begge begrepene skal tolkes vidt. At bare gjenstander med karakter av næringsaktiva omfattes av pantene, setter imidlertid en begrensning i begge tilfeller, se punkt 5.4. Det legges derfor til grunn at begrepet "annet utstyr" ikke omfatter en større gruppe objekter enn "driftsmateriel".

6.4 Løsøre tilknyttet fast eiendom

6.4.1 Når vanlig tilbehør inngår i pantene

Vanlig tilbehør må pantsettes sammen med den tilknyttede faste eiendom og omfattes derfor ikke av pantene i de enkelte land, se punkt 6.2. I samme punkt fremgår det at med "vanlig tilbehør", i samtlige jurisdiksjoner, menes varige innretninger og utstyr som er fast montert eller særlig tilpasset eiendommen.

Av finansieringsmessige årsaker er det i pantsetters interesse at vanlig tilbehør kan frigjøres fra den faste eiendommen, og eventuelt inngå i et tingsinnbegrepspant. Spørsmålet er om det etter norsk, dansk og svensk rett er en slik adgang.

I *dansk rett* fremgår det av tilbehørspantet i tinglysningsloven § 37 at panthaver med panterett i den faste eiendom (heretter *eiendomspanthaver*), kan frafalle panteretten i eiendommens driftstilbehør. Hva angår lovens ordlyd i § 38, er det ikke fastsatt tilsvarende frafallsadgang. Ettersom tolkningen støttes opp av dansk teori, må det legges til grunn at vanlig tilbehør i fast eiendom, ikke kan frigjøres fra den tilknyttede faste eiendom.²¹⁷

²¹⁴ Betænkning om virksomhedspant s. 116.

²¹⁵ Betænkning om virksomhedspant s. 110.

²¹⁶ Brækhus og Berg s. 69.

²¹⁷ Flindhardt s. 146.

I *svensk rett* fremgår det av jordbalken 2:3 at pantsetter kan konvertere driftstilbehør til "lösa egendom". Jordbalken 2:1 og 2:2 åpner imidlertid ikke for en tilsvarende adgang. Det innebærer at vanlig tilbehør i fast eiendom, ikke kan frigjøres fra eiendommen.

Hva angår vanlig tilbehør etter *norsk rett*, fremgår det av panteloven § 2-2 første ledd at en pantsettelse av fast eiendom omfatter vanlig tilbehør "Når ikke annet er avtalt". Ordlyden tilsier at avgrensningen mot tilbehøret som nevnt, kan fravikes ved avtale mellom pantsetter og eiendomspanthaver.

Sjur Brækhus påpeker imidlertid at rettsvernsreglene bringer inn et preceptorisk moment: partene kan bare bestemme at panteretten skal ha et snevrere omfang enn det som fremgår av bestemmelsen.²¹⁸ Partene kan dermed ikke avtale at kretsen av tilbehørgjenstander utvides til å omfatte gjenstander som ikke anses som vanlig tilbehør etter avhendingslova §§ 3-4 og 3-6.

Implisitt fremgår det av Brækhus' uttalelse at eiendomspanthaver kan frafalle sin panterett i eiendommens vanlige tilbehør. Her skiller norsk rett seg fra dansk og svensk rett.

Spørsmålet er imidlertid om det vanlige tilbehør som panthaveren frafaller sin panterett i, omfattes av det norske driftstilbehørspantet.

Av panteloven § 3-4 fjerde ledd fremgår det at "Panterett i driftstilbehør omfatter ikke tilbehør til fast eiendom". Ordlyden tilsier at tilbehøret under ingen omstendighet inngår i pantet. Tilsynelatende kan ikke et pantefrafall fra eiendomspanthaver ikke kan endre på dette. I samme retning taler det panterettslige legalitetsprinsipp, som innebærer at avtalepant bare kan stiftes der det er hjemmel i lov. Ettersom vanlig tilbehør uttrykkelig er unntatt fra driftstilbehørspantet foreligger det ingen hjemmel for at tilbehøret omfattes av driftstilbehørspantet.

Det legislative begrunnelse for at vanlig tilbehør i fast eiendom ikke inngår i driftstilbehørspantet, er at adskillelse ofte vil medføre verditap.²¹⁹ Dersom eiendomspanthaver har frafalt panteretten i tilbehøret, vil adskillelseskostnader likevel påløpe ved en potensiell realisering av panteretten i den faste eiendom. Det taler for at det vanlige tilbehøret omfattes av driftstilbehørspantet.

Ordlyden i panteloven § 3-4 fastsetter klart at vanlig tilbehør ikke omfattes. En klar ordlyd kan vanskelig fravikes på grunnlag av reelle hensyn. Det må derfor legges til grunn at det vanlige tilbehør panthaveren frafaller sin panterett i, ikke kan omfattes av det norske driftstilbehørspantet.

Ettersom det vanlige tilbehøret kan adskilles fra den faste eiendom, skiller norsk rett skiller seg fra de øvrige lands rett. Da tilbehøret likevel ikke kan inngå i driftstilbehørspantet er forskjellen ikke av betydning for hvilke typer løsøre som omfattes av pantene.

²¹⁸ Brækhus og Berg s. 218.

²¹⁹ Brækhus og Berg s. 218.

6.4.2 Pantsettelse av driftstilbehør før 2001 og det danske tilbehørspantet

Da den *norske* panteloven av 1980 ble vedtatt, måtte underpant i driftstilbehør pantsettes sammen med eiendommer som virksomheten var knyttet til.²²⁰ Det norske driftstilbehørspantet før 2001 er sammenlignbart med det danske *tilbehørspantet* i tinglysingsloven § 37.

Som nevnt ovenfor i punkt 2.2.1 ble driftstilbehør etter norsk rett utskilt som eget panteobjekt ved lovendringen i 2001. I det følgende vil det undersøkes om årsakene til opphevelsen av kravet til gjennomgående pantsettelse i norsk rett kan gjøres gjeldende overfor tilbehørspantet.

I norsk rett ble kravet om gjennomgående pantsettelse begrunnet med at driftstilbehøret består av "varige kapitalgjenstander" som "danner en funksjonell enhet" sammen med den faste eiendom.²²¹ Begrunnelsen er tilsvarende tilbehørspantets legislative begrunnelse, se punkt 5.2.2.

Under stortingsbehandlingen av endringer i konkurs- og pantelovgivningen, gikk flertallet i justiskomiteen inn for opphevelse av kravet til samlet og gjennomgående pantsettelse.²²²

For det første ble det påpekt at samfunnsutviklingen medførte at virksomheter ikke lenger nødvendigvis hadde en funksjonell sammenheng med den faste eiendom. Særlig fremtredende var tilveksten av informasjons- og kunnskapsbedrifter med svak tilknytning til eiendommen næringen fysisk drives fra. Samfunnsutviklingen er den samme i Danmark. Tilsvarende kan dermed gjøres gjeldende overfor tilbehørspantet.

For det andre påpekte flertallet at kravet medførte oppgjørstekniske problemer og uheldige konsekvenser.²²³ Hvis det eksempelvis ble uteglemt tinglysning av et driftstilbehørspant på et enkelt bruksnummer, kunne det medføre at hele pantet ble ugyldig. Falkanger-utvalget omtalte kravet til gjennomgående pantsettelse som en "felle for panthaver".²²⁴

Tilbehørspantet i tinglysingsloven § 37 innebærer at et pantebrev "i eiendommen" også omfatter det tilknyttede driftstilbehør. Ordlyden tilsier at panteretten stiftes i en særskilt eiendom, ikke i virksomhetens eiendommer som sådan. Anders Ørgaard påpeker at panteretten etter lovens § 37 stiftes "ved en pantsætningsaftale om den faste eiendom".²²⁵ Sammenfatningsvis følger det at bare driftstilbehøret tilknyttet den særskilte pantsatte faste eiendom, inngår i tilbehørspantet.

Tilbehørspantet stiftes således ikke i alle eiendommer virksomheten er tilknyttet, men bare den særskilte pantsatte eiendom. De uheldige konsekvenser kravet til gjennomgående pantsettelse medførte i norsk rett, oppstår derfor ikke under tilbehørspantet.

²²⁰ Panteloven § 3-4 første ledd andre punktum.

²²¹ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) s. 12.

²²² Innst. 1999 punkt 6.5.

²²³ Rettspraksis har i noen grad vært avklarende, se eksempelvis Rt. 1995 s. 1181.

²²⁴ NOU 1993: 16 s. 171.

²²⁵ Ørgaard s. 97.

For det tredje ble kravet om gjennomgående pantsettelse i norsk rett ansett å begrense tilgangen på kapital til næringslivet. Det vil være tilfellet dersom eiendomsphanthavers pantekrav, er mindre enn den totale verdi av driftstilbehøret og den faste eiendom. I slike tilfeller utnyttes ikke pantsetters verdier effektivt. Ettersom panthaver med sikkerhet i den faste eiendom i stor grad kan frafalle sin panterett i de omfattende formuesgoder, er ikke hensynet like påtrengende etter dansk rett, se punkt 1.5.

Sammenfatningsvis fremgår det at bare hensynet til samfunnsutviklingen, kan gjøres gjeldende overfor tilbehørspantet.

6.4.3 Når driftstilbehør er gjenstand for virksomhedspant og företagshypotek

Driftstilbehør er unntatt fra virksomhedspantet og företagshypoteket av hensyn til realisasjon av pantsetters faste eiendom som et såkalt "going concern", se punkt 6.2. Eiendomsphanthaver får dermed pant i eiendommens tilknyttede driftstilbehør.

Det er imidlertid ikke opplagt at det oppnås en merverdi ved samlet pantsettelse av driftstilbehør og fast eiendom. Tilbehørets verdi kan være den samme uavhengig av om det selges særskilt eller sammen med eiendommen.

At de svenske og danske pantene ikke omfatter driftstilbehør tilknyttet fast eiendom, kan ha flere uheldige følger.

Avgrensningen begrenser en potensiell panthavers dekningsgrunnlag, som vil ha følger for pantsetters kredittvilkår og kreditttilgang. Videre vil det som nevnt i punkt 6.4.2 være fare for at pantsetters verdier ikke utnyttes effektivt. I slike tilfeller er det i panthavers interesse å utnytte den overstigende verdi som kredittsikkerhet ved annen rasjonell belåning, eksempelvis ved virksomhedspant eller företagshypotek.

Både etter dansk og svensk rett, er de uheldige følger søkt unngått. I dansk rett kan eiendomsphanthaver frafalle sin panterett i eiendommens tilknyttede driftstilbehør.²²⁶

En lignende ordning finnes i svensk rett. Pantsetter kan konvertere driftstilbehøret i den faste eiendom til "lösa egendom" ved tinglysning i *Fastighetsregisteret*.²²⁷ Registeret er Sveriges offisielle register for registrering av eiendomsrett til fast eiendom.

Et pantefrafall eller en konvertering medfører at driftstilbehøret kan inngå i et virksomhedspant eller företagshypoteket. I slike tilfeller skiller ikke norsk, dansk og svensk rett fra hverandre.

6.5 Oppsummering

For så vidt angår driftstilbehør, har drøftelsen ovenfor i punkt 6.2-6.4 vist at norsk rett skiller seg fra de øvrige.

²²⁶ Tinglysningsloven § 38.

²²⁷ Jordbalk 2:3 andre punktum og NJA 1997 s. 660.

Mens driftstilbehør etter norsk rett utgjør et selvstendig tingsinnbegrepspart, må slikt tilbehør som er tilknyttet fast eiendom, etter dansk og svensk rett pantsettes sammen med eiendommen. Tilbehøret inngår derfor ikke i virksomhedspantet og foretagshypoteket. Det medfører videre at en panterett i en fast eiendom etter dansk og svensk rett inkluderer en større gruppe objekter enn etter norsk rett.

At driftstilbehøret må pantsettes sammen med den faste eiendom etter dansk og svensk rett er av betydning for den kredittskapning som genereres fra driftstilbehøret. Forskjellen mellom norsk, dansk og svensk rett vil være av størst betydning for industribedrifter som normalt har vesentlige verdier bundet opp i produksjonsmidler og annet driftstilbehør.

Dersom det foretas pantefrafall eller konvertering av driftstilbehøret, vil imidlertid resultatet bli tilsvarende norsk rett: driftstilbehøret pantsettes uavhengig av den faste eiendom, og inngår i tingsinnbegrepspartet. I dansk rett vil det tilsynelatende innebære at pantefrafall ofte vil utgjøre et vilkår ved pantsettelse av virksomhetens faste eiendom.

7. Krav som omfattes av pantene

7.1 Hva som skal sammenlignes

Som nevnt i punkt 2.2 er det adgang til å pantsette utvalgte fordringsmasser som tingsinnbegrep i samtlige jurisdiksjoner.

I kapittel 7 vil det undersøkes hvilke typer krav som omfattes av de enkelte pantene.

Det vil først undersøkes hvilke typer krav som omfattes av det norske factoringpantet, det danske virksomhedspantet og fordringspantet, og det svenske företagshypoteket (7.2).

Som det vil fremgå nedenfor i punkt 7.2.1-7.2.2 omfatter de norske og danske pantene, etter sin ordlyd, kundefordringer. Det svenske pantet omfatter imidlertid langt flere typer krav da hypoteket i hovedsak omfatter samtlige krav i pantsatters virksomhet. Etersom norsk og dansk rett tilsynelatende fremstår som like, vil det undersøkes om panteobjektet, hva angår fordringer, likevel skiller seg fra hverandre (7.3). Herunder drøftes det om krav fra salg av forbruksaktiva (7.3.1), krav ervervet fra tredjemann (7.3.2) og krav fra husleie (7.3.3) omfattes av pantene. Hensikten er å undersøke om dansk og norsk rett er restriktiv eller lempelig til å godta at andre fordringer enn de praktisk viktigste kundefordringene omfattes av pantene.

Etter sammenligningen av dansk og norsk rett, vil det undersøkes hvem som etter norsk, dansk og svensk rett har rådigheten over de pantsatte krav på sikringsstadiet (7.4).

Avslutningsvis vil eventuelle forskjeller fremheves (7.5).

7.2 Krav som omfattes

7.2.1 Norsk rett

Panteadgangen etter § 4-10 blir kalt factoringpant. *Factoring* i egentlig forstand innebærer at næringsdrivende overdrar sine kundefordringer under ett, til et finansieringsforetak for inndrivelse. I Rt. 1987 s. 35 A (Eltemasaken) godtok Høyesterett at factoringpantet i § 4-10 er et selvstendig panteobjekt, uavhengig av egentlig factoring eller lignende arrangementer.

Avtaler om factoringpant omfatter "de enkle pengekrav på vederlag for varer eller tjenester" i pantsatters virksomhet.²²⁸

Begrepet "enkle pengekrav" reguleres av § 4-4 tredje ledd.²²⁹ Etter bestemmelsen anses "enkle pengekrav" som "pengekrav som ikke er knyttet til verdipapir, finansielle instrumenter registrert i et verdipapirregister eller innløsningspapir". Det fremgår at kravet må gå ut på betaling av penger. Krav på naturalytelser faller dermed utenfor.²³⁰

²²⁸ Panteloven § 4-10.

²²⁹ Panteloven § 4-10 tredje ledd viser til lovens § 4-4 andre ledd. Hensett til Prp. 1990 s. 23 beror det på en inkurie.

²³⁰ Skoghøy *Pantere* s. 85.

Videre omfatter en avtale om factoringpant bare krav på "vederlag". En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at bare egentlige vederlagskrav fra et regulært kjøp og/eller salg omfattes av en avtale om factoringpant. Tolkningen støttes av forarbeidene som uttaler at det med vederlagskrav siktes til "regulære kundefordringer i den næringsdrivendes virksomhet".²³¹

Departementet påpeker imidlertid at også "erstatningskrav i forbindelse med irregulære oppgjør for varer eller tjenester omfattes".²³² Det må derfor legges til grunn at ikke bare egentlige vederlagskrav omfattes av factoringpantet. På bakgrunn av uttalelsen i forarbeidene antar Skoghøy at også erstatning- eller tilbakebetalingskrav, oppstått ved en form for irregulær avvikling av kontrakt om kjøp eller salg av varer eller tjenester, omfattes.²³³ Begrunnelsen for synspunktet er at slike krav er tilknyttet omsetningen i like stor grad som egentlige vederlagskrav. En likestilling av kravene i forhold til avtaler om factoringpant er derfor rimelig.

Av panteloven § 4-10 fremgår det at factoringpantet bare omfatter vederlagskrav for "varer eller tjenester". Ordlyden tilsier at det er tale om byttemidler i handelsrelasjoner. Ifølge forarbeidene tar begrepet i første rekke sikte på formuesgoder som utgjør omsetningsaktiva i virksomheten.²³⁴ Som omsetningsaktiva anses varer eller tjenester som omsettes eller produseres i virksomheten. Det avgrenses dermed mot salg av anleggsaktiva – eksempelvis en restaurant sitt vederlagskrav fra salg av en komfyr.²³⁵ Hva som utgjør omsetningsaktiva vil naturligvis avhenge av den konkrete virksomhet.

Ordlyden "tjenester" tilsier at det er tale om en naturalytelse. Skoghøy eksemplifiserer at det kan være tale om personlig arbeidsinnsats eller utleie.²³⁶ Factoringpantet og varelagerpantet skal sammen danne grunnlag for en ordnet driftskreditt. Det må derfor legges til grunn at begrepet "varer" har samme innhold som etter panteloven § 3-11 andre ledd.²³⁷

Da panteloven av 1980 ble vedtatt omfattet en factoringpantavtale samtlige "enkle pengekrav" i pantsetters virksomhet. Det medførte eksempelvis at en virksomhets krav på arealtilskudd og lærlingetilskudd var omfattet.²³⁸

Ved lovendring i 1991 ble factoringpantets omfang begrenset til bare å omfatte krav på "vederlag for varer eller tjenester".²³⁹ Ved innskrenkningen ønsket man å oppnå økte midler til bobehandlingen og derav økte muligheter for avsløring og forebygging av økonomisk kriminalitet.²⁴⁰ Videre ble det påpekt at man fikk den klareste avgrensningen av panteobjektet ved å begrense pantet til kundefordringer.²⁴¹ Mot endringen ble det

²³¹ Prp. 1991 s. 23.

²³² Prp. 1991 s. 23.

²³³ Skoghøy *Panterett* s. 85.

²³⁴ Prp. 1991 s. 23.

²³⁵ Prp. 1991 s. 23.

²³⁶ Skoghøy *Panterett* s. 87.

²³⁷ Skoghøy *Panterett* s. 87.

²³⁸ Rt. 1987 s. 984.

²³⁹ Lov 20. juli 1991 nr. 68 om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.

²⁴⁰ Prp. 1999 s. 22-23.

²⁴¹ Prp. 1991 s. 22.

imidlertid argumentert med at det var usikkert om de positive virkningene for midler til bobehandlingen, ville oppveie de negative følger for næringslivets kredittmuligheter.²⁴²

7.2.2 Dansk rett

Utgangspunktet i dansk rett er at enkle krav ikke kan underpantsettes særskilt.²⁴³ Enkle krav kan imidlertid pantsettes særskilt etter gældsloven § 31. Av bestemmelsen fremgår det at "Overdragelse af et simpelt gældsbevægelse til eje eller pant har ikke gyldighed mod overdragerens kreditorer, medmindre skyldneren fra overdrageren eller erhververen har fået underretning om overdragelsen".²⁴⁴ Pantsetting ved bruk av gældslovens regler anses som en form for håndpant, men hvor notifikasjon til debitor cessus erstatter overlevering.

Som nevnt ovenfor i punkt 2.2.2 kan fordringer etter dansk rett pantsettes som tingsinnbegrep under virksomhedspantet etter tingloven § 47c, stk. 3 nr. 1 eller fordringspantet etter § 47d. Fordringsbegrepet i de to pantene er identisk, og vil behandles samlet i det følgende.²⁴⁵ I begge tilfeller omfatter pantene "simple fordringer hidrørende fra salg av varer og tjenesteydelser".²⁴⁶ Samlet sett sikter uttrykket ifølge forarbeidene til virksomhetens "debitorportefølje".²⁴⁷

I likhet med norsk rett fremgår det klart av ordlyden at bare enkle pengekrav omfattes av pantene. Ordlyden "salg" tilsier at bare krav oppstått ved overdragelse av et formuesgode til eie inngår i pantene. Utleie faller dermed utenfor. Ettersom det norske *factoringpantet* ikke er begrenset til krav oppstått ved salg, er panteobjektet tilsynelatende forskjellig. Forarbeidene til tingloven utvider imidlertid den naturlige språklige forståelsen av ordlyden "salg" og påpeker at også krav på leie er gjenstand for *virksomhedspant*.²⁴⁸

Uttalelsen i forarbeidene angår ikke *fordringspantet*. Riktignok er det retts teknisk en fordel at fordringsbegrepene i virksomhedspantet og fordringspantet er tilsvarende. Hensynet kan imidlertid ikke vektlegges tyngre enn ordlyden som taler om "salg". Det må derfor legges til grunn at fordringspantet ikke omfatter krav på leie.

Videre omfatter de danske pantene bare krav fra salg av "varer eller tjenesteydelser". Ettersom ordlyden er lik det norske *factoringpantet* er ordlydsfortolkningen tilsvarende, se punkt 7.2.1. Med "varer" siktes det, ifølge betænkningen om virksomhedspant, til krav oppstått fra "almindelig løsesalg, hvad enten varen produceres af sælgeren eller er indkøbt med henblik på videresalg".²⁴⁹ I likhet med norsk rett tar dermed uttrykket "varer" sikte på virksomhetens omsetningsaktiva.

²⁴² Prp. 1999 s. 21.

²⁴³ Tingloven § 47, stk. 10.

²⁴⁴ I likhet med norsk rett anvendes gældsloven § 31 analogisk på muntlige krav, jf. U 1985.694 Ø.

²⁴⁵ Nis Jul Clausen og Camilla Hørby Jensen, *Sikkerhed i fordringer*, 7. udgave, Odense 2014 s. 112.

²⁴⁶ Tingloven §§ 47 c, stk. 3 nr. 1 og 47 d

²⁴⁷ Betænkning om virksomhedspant s. 111.

²⁴⁸ Betænkning om virksomhedspant s. 288.

²⁴⁹ Betænkning om virksomhedspant s. 140.

Etter forarbeidene til tinglysningsloven omfatter uttrykket "tjenesteydelser" eksempelvis avtaler om transport og rådgivning.²⁵⁰

Virksomhedspantet opererer med et begrenset fordringsbegrep, etter inspirasjon fra det norske factoringpantet.²⁵¹ I motsetning til i norsk rett fremholder ikke betænkningen om virksomhedspant, at begrensningen av fordringsbegrepet er foretatt av hensyn til å bekjempe økonomisk kriminalitet. I betænkningen begrunnes det med at bare kundefordringer har sammenheng med pantekategorien for varelager.²⁵²

Bakgrunnen for at *fordringspantet* er begrenset til kundefordringer er dels for å sikre en klar avgrensning av pantet, dels fordi slike krav har en finansieringsmessig betydning.²⁵³ Med finansieringsmessig betydning vises det til øvrige muligheter til å pantsette enkle pengekrav, herunder gjeldsbrevsloven § 31 og egentlig factoring.²⁵⁴

Nedenfor i punkt 7.3 foretas det nærmere sammenligning av fordringsbegrepet i de norske og danske pantene.

7.2.3 Svensk rett

All "lösa egendom" omfattes av et foretagshypotek.²⁵⁵ Uttrykket omfatter ikke bare det norske rett anser som løsøre, men også krav.²⁵⁶ Som følge av hypotekets negative avgrensning, utgjør fordringsmassen under ingen omstendighet et særskilt panteobjekt i likhet med det norske factoringpantet.

Företagshypotekslagen 2:1 nr. 1 fastsetter at kontantbeholdning og innestående på bankkonti ikke inngår i hypoteket. Også etter norsk rett må disse pantsettes særskilt.

I likhet med det norske factoringpantet, omfatter hypoteket under ingen omstendigheter krav som er tilknyttet innløsningspapir eller et negotiabelt gjeldsbrev.²⁵⁷

Forøvrig tilsier ordlyden i företagshypotekslagen 2:1 at øvrige fordringer omfattes.

Mens det norske factoringpantet bare omfatter pengekrav, omfatter eksempelvis det svenske hypoteket også krav om "byte eller om motprestation av annat slag, t.ex. aktier som enligt 2:1:2 FHL är undantagna från företagshypoteket".²⁵⁸ Det tilsier at krav som opprinnelig lyder på annet enn penger inngår i hypoteket. Hvis eksempelvis pantsetter har ytet forskuddsbetaling for en vare, vil kravet på varen omfattes av hypoteket. Den ytelse debitor plikter å erlegge kan eksempelvis bestå av aksjer, vare eller lignende. Her skiller hypoteket seg fra det norske factoringpantet.

²⁵⁰ Betænkning om virksomhedspant s. 288.

²⁵¹ Betænkningen om virksomhedspant s. 110.

²⁵² Betænkningen om virksomhedspant s. 110.

²⁵³ Betænkning om virksomhedspant s. 212.

²⁵⁴ Se beregning i betænkning om virksomhedspant s. 234.

²⁵⁵ Företagshypotekslagen 2:1

²⁵⁶ Forutsettes av unntaket i företagshypotekslagen 2:1 nr. 1 og 2 og Tegin s. 233 ff.

²⁵⁷ Företagshypotekslagen 2:1 nr. 2.

²⁵⁸ Gösta Walin, *Om företagshypotek*, Stockholm 1995 s. 71.

Det fremgår av företagshypotekslagen 1:1 at företagshypotek gir en "säkerhetsrätt". Etter 2:5 skal innehaveren av hypoteksbrevet "få betalt för fordringer ur egendom som omfattas av hypoteket". For at hypoteket skal få noen reell verdi som betalingsrett, forutsettes det dermed at de omfattede objekter, opprinnelig eller subsidiært er av økonomisk verdi. Hva angår norsk rett fremgår tilsvarende av at panteobjektet må utgjøre et "formuesgode".²⁵⁹

Selv om företagshypoteket omfatter krav som lyder på annet enn penger, må den ytelse debitor plikter å erlegge subsidiært gå ut på betaling av penger. Ytelser som bare har en affeksjonsverdi for pantsetter omfattes derfor ikke av hypoteket.

I motsetning til norsk rett fremgår det ikke av företagshypotekslagen 2:1 at bare krav på vederlag for salg av varer eller tjenester er gjenstand for hypoteket. Hypoteket omfatter "alla slags fordringar", uavhengig av hvordan de har fremkommet.²⁶⁰ Det tilsvarer rettstilstanden i norsk rett før lovendringen i 1991. Eksempelvis omfatter det svenske pantet erstatningskrav på grunn av skade på eksempelvis varelager.²⁶¹ Slike krav utgjør ikke vederlag og omfattes derfor ikke av en norsk factoringpantavtale.²⁶² I motsetning til norsk rett omfattes også vederlagskrav fra salg av anleggsaktiva av hypoteket.

7.3 Sammenligning av fordringsbegrepet i norsk og dansk rett

7.3.1 Krav fra salg av forbruksaktiva

Hva angår *norsk rett* fremgår det klart av odelstingsproposisjonen fra 1991 at vederlag for salg av gjenstander som forbrukes i virksomheten omfattes av factoringpantet.²⁶³ Det til tross for at ordlyden tilsier at bare krav fra salg/leie av omsetningsaktiva inngår.

I proposisjonen vises det til Andreassens [Skoghøy] bok *Factoringpant* 1990, hvor Skoghøy legger til grunn at samtlige krav oppstått på grunnlag av selve driften, omfattes.²⁶⁴ I den forlengelse påpeker han at forbruksaktiva normalt er finansiert over driftskreditten og derfor bør omfattes av factoringpantet.

Om krav fra salg av forbruksaktiva omfattes av tingsinnbegrepspantene, er ikke berørt i *dansk rett*. Spørsmålet er om slike krav stammer fra "salg af varer" i medhold av tinglysningsloven §§ 47c, stk. 3 nr. 1 og 47d.

Som nevnt ovenfor i punkt 7.2.2 omfatter de danske pantene bare krav fra salg av virksomhetens omsetningsaktiva. Forbruksaktiva er innkjøpt med sikte på bruk og ikke videresalg. Det må derfor legges til grunn at krav fra salg av forbruksaktiva ikke omfattes. Her skiller dansk og norsk rett seg fra hverandre.

Hva angår pantekategorien "drivmidler og andre hjelpestoffer" under virksomhedspantet, fremgår det imidlertid av forarbeidene at "oplag af benzin el. lign

²⁵⁹ Panteloven § 1-1 første ledd.

²⁶⁰ Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler s. 91.

²⁶¹ Andreassen s. 50.

²⁶² Prp. 1999 s. 23.

²⁶³ Prp. 1991 s. 23.

²⁶⁴ Andreassen s. 154 ff.

(vil) kunne udgøre et varelager”, men ikke inngå i pantekategorien ”driftsinventar og driftsmateriel” (egen tilføyelse).²⁶⁵ Det tilsier at forbruksaktiva som inngår i et lager av slike aktiva, omfattes av pantekategorien for varelager etter tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 2.

Som nevnt i punkt 2.3 er den rettspolitiske begrunnelsen for å pantsette fordringer som tingsinnbegrep etter dansk rett at det utgjør et vesentlig supplement til pantsettelse av varelageret. Det tilsier at varebegrepet etter tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 2 er det samme som etter nr. 1. Legger man det til grunn, innebærer det at krav fra salg av forbruksmateriell som pantsetter har et lager av, stammer fra ”salg af varer” i medhold av tinglysningsloven § 47c, stk. 3 nr. 1. Her skiller ikke norsk og dansk rett seg fra hverandre.

Tilsvarende kan ikke legges til grunn hva angår *fordringspantet*, ettersom sammenhengen med varelageret ikke foreligger. Krav fra salg av forbruksaktiva omfattes dermed under ingen omstendighet av tinglysningsloven § 47d.

7.3.2 Krav som pantsetteren har ervervet fra tredjemann

I dansk rett har det vært diskutert om krav ervervet fra tredjeperson, som er oppstått ved tredjemanns kredittsalg av varer og tjenester, omfattes av tingsinnbegrepspantene. Spørsmålet er om slike krav omfattes av de norske og danske pantene.

Hva angår *dansk rett* begrenser ikke ordlyden i tinglysningsloven § 47c, stk. 1 panteobjektet til fordringer oppstått ved pantsetterens eget salg.

Det fremgår av betænkningen om virksomhedspant at virksomhetens kundefordringer ”er virksomhedens indtjening ved driften”.²⁶⁶ Det vil i første rekke, ikke være naturlig å tale om tredjepersons kundefordringer som ”virksomhedens” inntjening, hvilket tilsier at den nevnte typen krav ikke inngår i de danske pantene.

På bakgrunn av det nevnte sitatet fra forarbeidene, argumenterer både Flindhardt og Bang-Pedersen mot at krav ervervet fra tredjemann omfattes av tingsinnbegrepspantene.²⁶⁷ I dag er det ingen uenighet i dansk teori omkring synspunktet.

Mens problemstillingen har vært reist i dansk rett, er den uberørt i *norsk rett*. Spørsmålet er om ervervede kundefordringer anses som ”vederlag for varer eller tjenester som han har eller får i sin virksomhet”, jf. panteloven § 4-10.

I likhet med den danske lovhjemmelen inneholder panteloven § 4-10 etter sin ordlyd ingen personelle begrensninger for hvorfra et pengekrav stammer. Krav som pantsetter erverver ved cesjon kan også betraktes som et krav som pantsetter får ”i sin virksomhet”.

Som nevnt i punkt 7.2.1 ovenfor, er bare krav som knytter seg til og har oppstått i forbindelse med omsetning av varer eller tjenester, gjenstand for en

²⁶⁵ Betænkning om virksomhedspant s. 125.

²⁶⁶ Betænkning om virksomhedspant s. 140.

²⁶⁷ Flindhardt s. 109 og Bang-Pedersen s. 39.

factoringpantavtale.²⁶⁸ Det innebærer at krav ervervet fra tredjemann må være mottatt som "vederlag for varer eller tjenester som han har eller får i sin virksomhet", for å omfattes. Forutsatt at kravet er ervervet på dette grunnlag, skiller det seg fra dansk rett. Dersom kravet er ervervet på et annet grunnlag, faller det utenfor panteloven § 4-10 slik at resultatet blir tilsvarende dansk rett.

Dersom kravet er ervervet som vederlag for kredittsalg, fremgår det av det ovennevnte at kravet omfattes av panteloven § 4-10. Et problem oppstår likevel hvis det ervervede krav er et substitutt til kontant oppgjør, ved kjøp av en vare eller tjeneste av pantsetter. Omfattes slike krav av det norske factoringpantet og de danske tingsinnbegrepspantene?

Som nevnt i punkt 7.2 er bare "enkle pengekrav" gjenstand for tingsinnbegrepspant etter dansk og norsk rett. Kontanter utgjør ikke et krav, og faller dermed utenfor pantene. I samme retning taler det at det i realiteten ikke er ytet noe kreditt til mottakeren av varen/tjenesten fra pantsetter.

På den annen side vil sannsynligvis alternativet til oppgjør i fordring mot tredjemann være å innvilge kreditt til kjøperen av varen/tjenesten. Sett i dette lys fremstår fordringen på tredjemann som et substitutt for det enkle krav som da ville oppstått i pantsetters virksomhet. Et debitorskifte kan imidlertid være forbundet med risiko for panthaver, hva angår betalingsvilje og betalingsevne. Normalt vil det dermed ikke være likegyldig for panthaver hvem kreditten er på.

Hvis det ervervede krav er substitutt til kontant oppgjør ved kjøp eller salg av vare eller tjeneste hos pantsetter, ikke omfattes av pantene i norsk og dansk rett.

7.3.3 Krav på husleie

Som redegjort for i punkt 7.2 omfattes krav på leie av det norske factoringpantet og det danske virksomhedspantet.

I *norsk rett* er det uomtvistet at også krav på leieinntekter fra utleie av fast eiendom, inngår i factoringpantet.²⁶⁹ Det forutsetter imidlertid at de oppstår i virksomheten og utgjør virksomhetens omsetningsaktiva, se punkt 5.4 og 7.2.

Etter *dansk rett* er det imidlertid omtvistet om krav fra alle typer leieforhold er gjenstand for virksomhedspant.

Som nevnt i punkt 7.2.1 omfattes krav på leie av pantet dels i strid med hjemmelens ordlyd som taler om "salg". Ordlyden gir dermed ingen veiledning hva angår hvilke leieforhold som omfattes.

Ulrik R. Bang-Pedersen anfører imidlertid at bare krav på leieinntekter fra utleie av løsøre som kan være omfattet av et virksomhedspant, inngår i pantene. Ettersom fast eiendom ikke inngår i virksomhedspantet, tilsier det at krav på husleie ikke omfattes. Begrunnelsen for synspunktet er at det vil være uhensiktsmessig om virksomhedspantet

²⁶⁸ Prp. 1991 s. 20. Skoghøy *Panterett* s. 86.

²⁶⁹ Skoghøy *Panterett* s. 87.

må vike for fast eiendom i medhold av tinglysningsloven § 37, jf. § 47 c stk. 4 nr. 1, men ikke for leieinntekter fra utleie av eiendommen.²⁷⁰ Øvrige jurister har gitt sin tilslutning til synspunktet Bang-Pedersen forfekter.²⁷¹

Konklusjonen er dermed at krav på leieinntekter fra virksomhetens faste eiendom ikke inngår i virksomhedspantet. Resultatet skiller seg fra norsk rett hvor slike krav omfattes av factoringpantet.

7.4 Rådigheten over de pantsatte krav på sikringsstadiet

Fra det tidspunkt panthaver overtar rådigheten over kravet, overtar panthaver kreditorbeføyelsene overfor både debitor cessus og pantsetteren. I norsk juridisk teori har oppmerksomheten vært rettet mot retten til å motta betaling.²⁷²

Hva angår enkeltvis pantsettelse av pengekrav, er det av vesentlig betydning for panthavers panterett at vedkommende overtar rådigheten over det pantsatte krav på sikringstidspunktet.²⁷³ Hvis ikke kan panteretten lett bli illusorisk ved at pantsetter mottar oppgjør for kravet. Ved pantsettelse av fordringsmasser er det ikke like nødvendig at panthaver overtar rådigheten på sikringsstadiet.²⁷⁴ Panteobjektet holder seg mer konstant, ettersom oppgjorte krav ofte erstattes av nye utestående fordringer.

Etter *norsk rett* "har panthaveren samme rett i forhold til skyldneren og samme rett til å disponere rettslig over pantsatt enkelt krav som pantsetteren selv hadde".²⁷⁵ Ordlyden tilsier at panthaveren kan utøve kreditorbeføyelser overfor debitor cessus på sikringsstadiet. Lovens utgangspunkt er at rådigheten over de pantsatte krav skal gå over til panthaveren allerede ved pantsettelsen, eller når de måtte oppstå.²⁷⁶ Partene kan imidlertid avtale at pantsetteren beholder beføyelsene inntil panthaver beordrer noe annet (underpant).²⁷⁷

Pantelovens utgangspunkt følger en sikringscesjonsmodell.²⁷⁸ En sikringscesjon sto seg bare mot cedentens kreditorer, dersom cesjonen fremsto som en reell overdragelse.²⁷⁹ Cesjonaren måtte dermed overta rådighetene over kravene på sikringsstadiet.

I *dansk rett* har ikke spørsmålet om rådigheten over de pantsatte krav på sikringsstadiet vært omdiskutert. Retsplejeloven § 538a angår panthavers fyldestgjørelse som følge av pantsetters misligholdelse.²⁸⁰ Bestemmelsen fastsetter at "pantsatte fordringer kan inndrives af panthaveren, efterhånden som de forfalder".²⁸¹ Ordlyden tilsier at pantsetter beholder beføyelsene inntil panthaver, som følge av misligholdelse, har tiltrådt pantet. Av ordlyden "kan" fremgår det imidlertid at pantsetter og panthaver kan

²⁷⁰ Bang-Pedersen, Petersen og Spanggard s. 40.

²⁷¹ Ørgaard s. 101.

²⁷² Andreassen s. 302.

²⁷³ Andreassen s. 295.

²⁷⁴ Andreassen s. 295.

²⁷⁵ Panteloven §§ 4-10 tredje ledd, jf. 4-6 første ledd.

²⁷⁶ Prp. 1980 s. 130.

²⁷⁷ Før lovendringen i 1991 fulgte det av Eltema-saken.

²⁷⁸ Andreassen s. 294.

²⁷⁹ Andreassen s. 118 ff.

²⁸⁰ Lov 11. april 1916 nr. 90.

²⁸¹ Retsplejeloven § 538a, stk. 3, stk. 4.

avtale at pantlover skal overta beføyelsene på sikringsstadiet. I likhet med norsk rett vil pantlover typisk overta beføyelsene som ledd i en factoringordning.

Utgangspunktene i norsk og dansk rett er dermed motsatte: etter dansk rett beholder pantsetter kreditorbeføyelsene på sikringsstadiet, mens pantlover etter norsk rett beholder kreditorbeføyelsene på sikringsstadiet. Etter begge lands rett er det imidlertid ingenting i veien for at partene avtaler noe annet. Selv om utgangspunktene er motsatt, utgjør det *de facto* ingen ulikhet da resultatet ved avtale kan bli tilsvarende.

I *svensk rett* har, som nevnt i punkt 1.3, innehaveren av företagshypotekbrevet ingen realisasjonsrett. Ved pantsetters reservasjon av et beløp i virksomheten, har innehaveren bare en betalingsrett. Det ligger dermed i hypotekets natur at "Hypoteksstilleren beholder både rettslig og faktisk rådighet over de enkelte gjenstander" på sikringsstadiet.²⁸² Forutsatt at partene etter norsk rett ikke avtaler at pantsetter skal beholde rådigheten over kravene på sikringsstadiet, skiller norsk og svensk rett seg fra hverandre.

7.5 Oppsummering

Drøftelsen ovenfor i punkt 7.2-7.4 har vist at det *svenske* pantet skiller seg fra det norske factoringpantet i to henseender: företagshypoteket omfatter også krav som lyder på annet enn penger, i tillegg til at det ikke oppstilles et innskrenket fordringsbegrep. Det medfører naturlig nok at flere typer fordringer omfattes av företagshypoteket, enn factoringpantet.

At företagshypoteket ikke opererer med et innskrenket fordringsbegrep er likevel ikke ensbetydende med at hypoteket av den grunn har større verdiskapende funksjon enn det norske factoringpantet. Som Skoghøy påpeker, vil pantlovers vurdering av pantets verdi hva angår utestående krav normalt basere seg på de krav som forventes å oppstå som ledd i selve driften av virksomheten.²⁸³ Krav som ikke oppstår på dette grunnlag oppstår mer tilfeldig, og vil sjeldent være innkalkulert i verdivurderingen. Det må legges til grunn at tilsvarende gjelder etter svensk rett, slik at bare krav som oppstår som følge av virksomhetens drift, danner grunnlag for kredittyttingen.

At företagshypoteket også omfatter krav med annet objekt enn penger kan være av stor betydning for pantlovers dekningsgrunnlag, dersom pantsetter driver en virksomhet som regelmessig forskuddsbetaler for sine varer.

Til tross for at både de norske og *danske* pantene opererer med et innskrenket fordringsbegrep, har vurderingene i punkt 7.3.1-7.3.3 illustrert at objektet ikke er sammenfallende. Selv om det er øvrige typer krav som kunne vært gjenstand for sammenligning enn krav fra salg av forbruksaktiva, krav ervervet fra tredjemann og krav på husleie - illustrerer vurderingene et gjennomgående trekk. Dansk rett er mer restriktiv til å godta at krav som skiller seg fra de praktisk viktigste kundefordringene skal inngå i pantene. I samtlige av de tre vurderingene, avviser dansk rett i det vesentligste at kravene omfattes av tingsinnsbegrepspantene. I hovedsak omfattes imidlertid samtlige typer krav av det norske factoringpantet.

²⁸² NOU 1993: 16 s. 138.

²⁸³ Andreassen s. 151.

Gjennomgående vektlegger den danske lovgiver hensynet til en klar og entydig avgrensning av formuesgodene som inngår i tingsinnbegrepspantene.²⁸⁴ Hva angår fordringer er det som nevnt i punkt 7.2.2 bare de praktisk viktige kundefordringene som etter ordlyden omfattes av virksomhedspant og fordringspant. Det kan forklare hvorfor dansk rett er mer restriktiv til å godta at krav som skiller seg fra de praktisk viktige kundefordringene omfattes av tingsinnbegrepspantene.

²⁸⁴ Se betænkningen om virksomhedspant s. 211.

8. Avslutning og oppsummering

Det fremgår av punkt 1.1 at avhandlingens problemstilling er *hvordan tingsinnbegrepspantene i norsk, dansk og svensk rett skiller seg fra hverandre på sikringsstadiet*.

I avhandlingen har de norske, danske og svenske reglene tilknyttet utvalgte emner på sikringsstadiet vært gjenstand for analyse. Analysen har illustrert at det er mange likhetstrekk mellom reglenes materielle innhold. Ettersom företagshypoteket er negativt avgrenset, er oppbygningen noe ulik de norske pantene hvor panteobjektet er positivt angitt. Avhandlingens funn samsvarer likevel med hypotesen presentert i punkt 1.2, nemlig at det er flere forskjeller mellom panterettene i de ulike nordiske landene.

Etter norsk rett omfatter driftstilbehørspant og varelagerpant gjenstander pantsetter har en *overførbar bruksrett* til. I motsetning til svensk og dansk rett kan pantsetter etter norsk rett nyttgjøre seg av bruksretten ved en eventuell realisasjon. Videre er det lovfestede krav, om at *omsetningsbegrensninger* gjelder tilsvarende ved pantsettelse, særegent for norsk rett.

Hva angår hvilke typer løsøre som er omfattet av pantene, er det særlig én forskjell som utpeker seg. Mens *driftstilbehør* etter dansk og svensk rett i utgangspunktet må pantsettes sammen med fast eiendom, utgjør det et særskilt tingsinnbegrepspant etter norsk rett. Som avhandlingen har vist, kan likevel tilbehøret adskilles fra eiendommen ved avtaleregulering eller pantsetters konvertering i henholdsvis dansk og svensk rett.

For *krav* kan det legges til grunn at norsk og *dansk rett* grunnleggende er like. Det vil trolig ikke være utslagsgivende for resultatet om man behandler en rettsvist etter norsk eller dansk rett. Som vurderingene i punkt 7.3.1-7.3.3 har vist, kan imidlertid utfallet i svært konkrete tilfeller bli forskjellig. Hva angår krav som panteobjekt, skiller de norske og *svenske* pantene seg vesentlig fra hverandre. I motsetning til det norske factoringpantet er krav som opprinnelig lyder på annet enn penger omfattet av företagshypoteket. Videre er hypoteket ikke begrenset til bare å omfatte vederlagskrav fra salg av varer og tjenester.

Som det fremgår, har det innenfor de ulike emner åpenbart seg forskjeller av en slik karakter at det i en konkret sak vil kunne være avgjørende for sakens utfall hvorvidt det er norsk, dansk eller svensk rett forholdet skal bedømmes etter.

Konvergerende rett mellom landene kan legge til rette for kredittvekst, hvilket igjen kan bidra positivt til realøkonomien. Et lovsamarbeid på panterettens område vil derfor trolig kunne være fordelaktig. Hvilket materielt innhold en konvergerende panterett skal ha, hvordan den skal være oppbygd, og hvordan endringene konkret skal skje i de enkelte land, vil tilsynelatende være en stor utfordring. Utvilsomt kan et slikt lovsamarbeid bare skje ved gradvise endringer av reglene i de enkelte land.

Antall ord: 17 997.

9. Kildeliste

9.1 Lover

Lov 12. oktober 1857 nr. 3 indeholdene nærmere Bestemmelser om Pant og Thinglæsning (opphevet).

Lov 8. juni 1895 nr. 1 om Forandringer i Lovgivningen om Pant (opphevet).
Lov av 31. mai 1918 nr. 4 om avsutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer.

Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev.

Lov 8. mars 1946 nr. 1 om pant for driftskreditt i industrien (opphevet).

Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant.

Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett.

Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

Lov 20. juli 1991 nr. 68 om endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.

Lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom.

Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten.

Lov 1. juni 2001 nr. 28 om endringer i lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant og i enkelte andre lover.

Danske lover

Lov 11. april 1916 nr. 90 om rettens pleje (nå lovbekendtgørelse nr. 1255 16.11.2015).

Lov 31. mars 1926 nr. 111 om tinglysning (nå lovbekendtgørelse nr. 1075 30.09.2014).

Lov 13. april 1938 nr. 146 om gældsbreve (nå lovbekendtgørelse nr. 333 31.03.2014).

Lov 8. juni 1977 nr. 298 konkursloven (nå lovbekendtgørelse nr. 11 06.01.2014).

Lov 16. mars 1994 nr. 170 søloven (nå lovbekendtgørelse nr. 75 17.01.2014).

Lov 2. juni 1999 nr. 382 om afgift af tinglysning og registrering af ejer- og panterettigheder m.v. (nå lovbekendtgørelse nr. 462 av 14.05.2007).

Lov 24. juni 2005 nr. 560 om ændring af tinglysningsloven, konkursloven og andre love.

Lov 9. juni 2006 nr. 417 om Det Centrale Virksomhedsregister (nå lovbekendtgørelse nr. 653 15.06.2006).

Svenske lover

Lag (1936:81) om skuldebrev.

Lag (1966:454) om företagsinteckning (opphevet).

Jordbalk (1970:994).

Förmånsrättslag (1970:979).

Handelsregisterlag (1974:157).

Utsökningsbalk (1981:774).

Lag (1984:404) om stämpelskatt.

Lag (1984:649) om företagshypotek (opphevet).

Sjölag (1994:1009).

Lag (2003:528) om företagsinteckning (opphevet).

Lag (2008:990) om företagshypotek.

9.2 Forskrifter

Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant.

Forskrift 16. desember 2003 nr. 1551 om tjenester fra brønnøysundregistrene.

Forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger

9.3 Forarbeid

NUT 1970: 2 Rådsegn 8 – Om pant.

NOU 1972: 20 Gjeldsforhandling og konkurs.

NOU 1993: 16 Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.

Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) Om pantelov.

Ot.prp. nr. 5 (1982-1983) Om lov om endringer i avtaleloven 31 mai 1918 nr 4, m.m.

Ot.prp. nr. 53 (1990-1991) Om visse tiltak mot økonomisk kriminalitet (endringer i straffeloven, aksjeloven, panteloven m.m.)

Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.

Ot.prp. nr. 22 (2003-2004) Lov om finansiell sikkerhetsstillelse – en innføring.

Prop.101 L (2013-2014) Endringer i panteloven m.m. pant i patenter og planteforedlerretter.

Innst. O nr. 19 (1979-1980).

Innst. O. nr. 77 (1998-1999).

Dansk forarbeid

Betænkning om virksomhedspant nr. 1459/2005.

Svensk forarbeid

SOU 2007:71 En starkare företagsinteckning

SOU 2015:18 Lösöreköp och registerpant

Prop. 1983/84:128 Förslag till lag om företagshypotek m.m.

Prop. 2002/03:49 Nya förmånsrättsregler.

Prop. 2007/08:161 Företagshypotek – en bättre säkerhet för lån till företag.

9.4 Rettspraksis

Rt. 1987 s. 35 A.

Rt. 1987 s. 984.

Rt. 1989 s. 1209.

Rt. 1993 s. 1295.

Rt. 1995 s. 1181.

Rt. 1997 s. 1050.

Utenlandsk rettspraksis

U 1979.411 V (Vestre Landsret)

NJA 1986 s. 16 (Högsta domstolen)

NJA 1993 s. 468 (Högsta domstolen)

NJA 1997 s. 660 (Högsta domstolen)

9.5 Litteratur

Andersen, Lennart Lyng og Erik Werlauff, *Kreditretten*, 6. udgave (København 2014).

Andreassen, Jens Edvin [Skoghøy], *Factoringpant* (Oslo 1990).

Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov, Lars Lindencrone Petersen og Thorvald Spanggard, *Virksomhedspant* (København 2008).

Brækhus, Sjur og Borgar Høgetveit Berg, *Omsetning og kreditt 2*, 3. udgave (Oslo 2005).

Clausen, Nis Jul og Camilla Hørby Jensen, *Sikkerhed i fordringer*, 7. udgave (Odense 2014).

Dahlgren, Rolf og Christer Rune, *Företagshypotek m.m. - en lagkommentar*, 2. oplag, (Stockholm 1996).

Falkanger, Thor og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 6. udgave (Oslo 2013).

Flindhardt, Michael, *Virksomhedspant – samarbejde bygger bro mellem sikkerhedsrettigheder* (København 2014).

Iversen, Bent, Lars Hedegaard Kristensen og Lars Henrik Gam Madsen, *Panteret*, 5. udgave (Aarhus 2015).

Konow, Berte-Ellen Reinertsen, *Løsørepant over landegrenser* (Bergen 2005).

Marthinussen, Hans Fredrik, *Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet* (Oslo 2010).

Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. udgave (Bergen 2004).

Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Panterett*, 3. udgave (Son 2014).

Skoghøy, Jens Edvin Andreassen, *Panteloven – Kommentarer til lov 8. februar 1980 nr. 1 om pant og en artikkel om tilbakeholdsrett*, 2. udgave (Son 2003).

Tegin, Åke, *Kredithandboken*, 2. opplag (Stockholm 1997).

Walín, Gösta, *Om företagshypotek* (Stockholm 1995).

Ørgaard, Anders, *Sikkerhed i løsøre*, 8. udgave (København 2013).

Artikler

Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov. "7 år med virksomhedspant – har det været en succes?", *Festskrift til Erik Werlauff*, (København 2012) s. 51-64.

Lilleholt, Kåre, "Kor mykje skal bankane sitje att med?", *Forhandlingerne ved det 37. nordiske Juristmøde i Reykjavik*, 2005 s. 225-240.

Werlauff, Erik og Lennart Lyngne Andersen, *Virksomhedspant*, U 1995 B s. 294 ff.

9.6 Elektroniske kilder

"Se SSBs internettsider (ssb.no)

<https://www.ssb.no/utenriksokonomi/statistikker/muh/aar-enderlige/2015-05-15?fane=tabell#content> (november 2015)".

Vedlegg I – Foretaksregistrering i Bolagsverket

```
>> 21. okt. 2015 kl. 12.21 skrev bolagsverket@bolagsverket.se:  
>>  
>> Hej!  
>>  
>> Alla företagsformer utom enskild firma och vissa ideella föreningar ska registreras i vårt register.  
>> Detta beror på att alla andra utom enskilda firmor tilldelas ett organisationsnummer.  
>> Enskilda firmor kan välja om dom vill registreras sig hos oss eller inte. Ideella föreningar som inte bedriver näringsverksamhet registreras hos Skatteverket.  
>> Vi för inget register över momsregistrering. Detta register finns hos Skatteverket. Vi för enbart företagsregister.  
>>  
>> Med vänlig hälsning  
>>  
>> _____
```

Vedlegg II – Finfos mønsterkontrakt for avtaler om finansiell leasing

GENERELLE BETINGELSER FOR FINANSIELL LEASING

§ 1. Anvendelsesområde

Disse betingelser får anvendelse på foranstående leasingavtale.

§ 2. Eiendomsrett

Leasinggjenstanden(e), herunder deler som sammenføres eller erstatter deler av gjenstanden(e), er eiers eiendom. Eier har rett til å få dette tinglyst eller på annen måte offentlig registrert. Eier kan også merke gjenstanden(e) på en måte som angir eiendomsforholdet.

Leietaker kan ikke selge, pantsette, fremleie eller på annen måte disponere rettslig over gjenstanden(e) uten samtykke fra eier.

Gjenstanden(e) må ikke bearbeides, sammenføres eller sammenblandes med egen eller annens eiendom eller forøvrig anbringes på en måte, f.eks. sammen med tilsvarende gjenstander beregnet for salg, som gjør at eiers eiendomsrett kan gå tapt.

Eier eller den eier måtte utpeke, har rett til å inspisere gjenstanden(e) der disse befinner seg.

§ 3. Bruksrett

Leietaker har bruksrett til gjenstanden(e) i leieperioden. Leietaker har ikke - mot eller uten vederlag - rett til å bli eier av gjenstanden(e) ved leieperiodens utløp eller forøvrig i kontraktsperioden.

Bruksretten kan ikke overdras. Gjenstander som ikke er beregnet til å flyttes på, må ikke flyttes fra det oppgitte brukssted.

Typebetegnelser, fabrikasjonsnumre o.l. som tjener til identifikasjon av gjenstandene, må ikke fjernes.

§ 4. Leieperiode

Eier kan ikke si opp avtalen hverken i minimumsperioden eller senere uten i tilfelle av mislighold.

Leietaker er forpliktet til å betale leie for hele den avtalte minimumsperiode. Dersom han likevel ønsker å tre ut av avtalen, må det gis 1 måneds skriftlig varsel og gjenstanden(e) må leveres tilbake som bestemt i § 18. Ved oppsigelse i minimumsperioden foretas oppgjør som bestemt i § 17.

Leietaker har etter utløpet av minimumsperioden rett til å fortsette leieforholdet til redusert leie. Avtalen anses automatisk forlenget dersom den ikke er sagt opp.

§ 5. Leien

Leietaker er innforstått med at leien - med mindre annet er særskilt avtalt - er beregnet slik at den kun dekker amortisering av investert beløp.

Endres beregningsgrunnlaget som følge av krav fra leverandør eller endringer i valutakurser, vil leien bli justert tilsvarende.

§ 6. Omkostninger og utgifter

Med mindre annet er avtalt, skal utgifter og omkostninger knyttet til forsikringer, levering, montering, drift, vedlikehold, tilbakelevering og/eller innhenting av gjenstandene, betales i tillegg til leien. Det samme gjelder eventuelle bøter, forelegg og gebyrer som måtte bli ilagt.

Utlegg som er betalt av eier og ikke dekkes av leien, betales ved påkrav.

§ 7. Skatter og avgifter

Beregningsgrunnlaget for leien bygger på bestemte forutsetninger om den skatte- og avgiftsmessige behandling av gjenstanden(e) ved anskaffelse, bruk og disponering ved leieperiodens slutt. Leietaker er innforstått med at eier kan kreve kompensasjon i den avtalte leie eller et sluttoppgjør ved leieperiodens slutt dersom disse forutsetninger endrer seg.

§ 8. Betalingsbetingelser

Betalinger skal være mottatt eller disponibelt på eiers konto på forfallsdag. Forsinkelse av levering, feil eller mangler ved gjenstanden(e) og som ikke beror på eiers forhold, fritar ikke for plikt til å betale leien.

Ved forsinket betaling påløper forsinkelsesrente med ...% pr. påbegynt måned til betaling finner sted. Ved forsinkelse over en måned, beregnes rentesrente. Purregebyrer og inkassosalær kommer i tillegg.

§ 9. Regulering av leien og andre rentesatser

Eier har rett til å kreve leien justert med en - 1 - måneds varsel. Tilsvarende gjelder rentesatser fastlagt i kontrakten. Kortere frist kan benyttes ved vesentlige endringer i pengemarkedsrenten.

Leien kan også endres ved vesentlig endret bruk eller slitasje av gjenstanden(e). Leien kan også endres dersom det skjer endringer i skatter og avgifter eller andre forhold som måtte bli pålagt av myndighetene med virkning for denne kontrakt.

§ 10. Levering

Ved levering av gjenstanden(e) skal leietaker straks undersøke disse på forsvarlig måte med henblikk på reklamasjon og i tilfelle konstatering av feil eller mangler skriftlig reklamere overfor leverandør. Eier skal varsles skriftlig om feil eller mangler.

Er gjenstanden(e) undersøkt og funnet i overensstemmelse med avtalen, skal leietaker skriftlig bekrefte dette overfor eier.

Leietaker skal følge opp leverandørens garanti- og serviceforpliktelser og må foreta de handlinger som er nødvendig for å opprettholde disse.

Unnlater leietaker å hente eller motta gjenstanden(e), har eier krav på erstatning for de tap dette måtte medføre.

§ 11. Feil og mangler m.v.

Gjenstanden(e) er kjøpt inn av eier etter leietakers ønsker, behov og spesifikasjoner. Leietaker har valgt gjenstanden(e) og godkjent leverandør, hans leveringsbetingelser og andre vilkår i kjøpsavtalen som har betydning for leietakers rettstilling.

Eier skal varsles, men har intet ansvar overfor leietaker for tap som følge av forsinket eller manglende levering, faktiske eller rettslige mangler ved gjenstanden(e) eller annet mislighold fra leverandørs side.

Alle utbetalinger fra leverandør i form av prisavslag og/eller erstatning for verdiforringelse på gjenstanden(e), tilkommer eier som avregner dette i leien etter at beløpet er mottatt. Godtgjørelse eller reduksjon utover dette kan leietaker ikke kreve.

Heves kjøpsavtalen, tilfaller restitusjonsoppgjøret eier og leasingavtalen gjøres opp som bestemt i § 17.

Leietaker bærer alle omkostninger som er forbundet med å gjøre krav gjeldende mot leverandør.

§ 12. Bruk og vedlikehold av gjenstanden

Gjenstanden(e) kan kun benyttes til normal drift med mindre særavtale er truffet.

Leietaker er ansvarlig for at offentlige og private forskrifter og tillatelser som gjelder for bruk av gjenstanden(e), er innhentet og overholdes.

Leietaker skal utvise vanlig forsiktighet, vedlikeholde gjenstanden(e) og ellers følge de anvisninger som måtte være utarbeidet for bruk av gjenstanden(e) eller for opprettholdelse av forsikringsdekningen.

Leietaker skal videre sørge for at gjenstanden(e) holdes forsvarlig vedlike. Han skal tegne service-/vedlikeholdskontrakt som er vanlig for denne type utstyr. Eier er ikke part i slike avtaler.

Leietaker er som bruker ansvarlig for og må dekke alle utgifter forbundet med bruk og vedlikehold av gjenstanden(e). Det kan avtales særskilt at eier skal formidle leveranser av tjenester knyttet til bruk og vedlikehold av gjenstanden(e).

§ 13. Tap og skade

Leietaker er ansvarlig for tap av eller skade på gjenstanden(e) fra det øyeblikk leverandørs ansvar som selger opphører og frem til gjenstanden(e) er kvittert mottatt av eier. Som skade regnes også unormal slitasje. Leietakeren skal umiddelbart underrette eieren om tap eller skader.

Dersom partene ikke blir enige om hva leietaker skal betale etter 1.ledd, forholdes som beskrevet i § 17, 3.ledd.

Tap og skader som forhindrer leietaker i å benytte utstyret som forutsatt, fritar ikke for betaling av leie. Eier påtar seg intet ansvar for driftstap, tap av fortjeneste e.l. i denne forbindelse.

Hvis eier finner at gjenstanden(e) kan repareres, skal leietaker straks sørge for å utbedre skaden. Beløp som eier har mottatt fra forsikringsselskap eller andre til dekning av slike skader, vil eier overføre til leietaker eller utbetale direkte til den som har reparert skaden.

Hvis eier finner at gjenstanden(e) ikke kan repareres, eller hvis gjenstanden(e) er gått tapt ved brann eller på annen måte, faller leasingavtalen bort. Leietaker skal da innen 30 dager foreta oppgjør etter § 17.

§ 14. Skade på tredjemann

Leietaker har ansvar for enhver skade forårsaket av gjenstanden(e) så lenge de er i leietakers varetekt.

Rettes det krav mot eier for slik skade, eller for brudd på offentlige og private forskrifter og tillatelser, plikter leietaker å holde eier skadesløs.

Ved skade overfor tredjemann skal leietaker straks skriftlig varsle eier og medvirke til sakens opplysning

§ 15. Forsikringer

Så lenge denne leasingavtale gjelder - også hvis den forlenges utover minimumsperioden - skal nødvendige forsikringer som vil holde eier skadesløs, tegnes for leietakers regning, herunder fullverdifsikring og nødvendig forsikring mot krav grunnet i Produktansvarsloven, Forurensningsloven eller andre bestemmelser som pålegger eier ansvar i egenskap av eier. Eier kan i tillegg kreve at leietaker tegner avbruddsforsikring.

Skal leietaker tegne forsikringer, skal disse også omfatte eiers interesse. Leietaker skal uten opphold sørge for at eier får kopi av forsikringsavtale der eier er begunstiget. Dersom dette ikke blir gjort, kan eier tegne nødvendig forsikring og debitere leietaker for premien.

Ved skade skal egenandel bæres av leietaker.

Tilkommer det leietaker erstatning fra forsikringsselskap eller andre til dekning av skader som er påført eller forårsaket av gjenstanden(e), er erstatningen tiltransportert eier i den grad det foreligger udekkede krav etter leasingavtalen.

§ 16. Førtidig forfall

Eier kan før ordinært forfallstidspunkt og med øyeblikkelig virkning heve avtalen, bringe gjelden til forfall og hente utleide gjenstander der disse befinner seg, dersom:

1. Leietaker vesentlig misligholder sine forpliktelser etter avtalen eller på annen måte i forhold til eier.
2. Leietaker som innehaver av enkeltmannsforetak avgår ved døden.
3. Leietaker innstiller betalingene, søker gjeldsforhandling, går konkurs etter konkurslovens regler eller settes under tvangsforfølgning, eller leietakers formuesforhold svekkes i vesentlig grad.
4. Leietaker eller andre får inndratt eller ikke fornyet konsesjoner/tillatelser som er nødvendig for lovlig drift av virksomheten.
5. Leietaker misligholder vedlikeholdsavtale med leverandør eller forøvrig misbruker sin råderett over gjenstanden(e).
6. Det forøvrig inntreer vesentlige endringer av eier-, drifts- eller personellmessig karakter hos leietaker som har betydning for leieforholdet.
7. Leietaker har gitt uriktige eller mangelfulle opplysninger om spørsmål som har hatt betydning for innvilgelse av leasingavtalen.
8. Det ut fra leietakers handlemåte eller alvorlig svikt i leietakers betalingsevne er klart at leietakers betalingsforpliktelser vil bli vesentlig misligholdt.
9. Eventuell sikkerhet som er stilt for leietakers forpliktelser overfor eier vesentlig reduseres i verdi.

Betalingsforsinkelse på en måned eller mer, anses i alle tilfelle som vesentlig mislighold.

§ 17. Oppgjør

Hvis avtalen heves av eier eller sies opp av leietaker, eller avtalen faller bort av andre grunner, er leietaker forpliktet til å betale til eier:

1. Alle forfalte ubetalte leierterminer
2. Alle ikke-forfalte leierterminer for den gjenstående del av minimumsperioden, diskontert ned til nåverdi etter en sats p.t. ...% p.a.
3. Erstatning for ytterligere tap eier måtte lide som følge av at leasingavtalen avbrytes før minimumsperiodens utløp.
4. Utlegg, forsinkelsesrenter og erstatning/refusjon som tilkommer eier etter denne avtales bestemmelser.

Eiers krav i h.t. 2) og 3) blir å redusere med det nettobeløp eier oppnår ved salg av gjenstanden(e), ved utbetaling av forsikring eller ved restitusjon av kjøpesum. Velger eier å leie ut gjenstanden(e) på ny, skal kravet reduseres med netto leieberegningssgrunnlag etter den nye leieavtalen med fradrag for etableringsgebyr og omkostninger. Overstiger nettobeløpet eiers krav, har leietaker **ikke** krav på det overskytende beløp. Innbetalt startleie refunderes ikke i noe tilfelle.

Lar gjenstanden(e) seg ikke selge eller utleie innen en måned etter hevings- eller oppsigelsestidspunktet, kan eier kreve at oppgjør finner sted etter gjenstanden(e)s antatte salgsverdi. Hvis partene ikke blir enige om denne verdi, blir den å fastsette ved takst avgitt av en representant for hver part samt en oppmann oppnevnt av de to representanter i fellesskap, eller i mangel av enighet mellom disse, av herreds- eller byretten ved eiers vernetting.

Avgjørelsen om ny utleie eller salg skal finne sted, og de nærmere vilkår for utleien eller salget, avgjøres av eier alene. Leietaker kan ikke bestride rettmessigheten eller

hensiktsmessigheten av eiers vurdering, med mindre det godtgjøres at det er tatt usaklige hensyn.

§ 18. Tilbakelevering

Ved leasingperiodens utløp eller opphør av leasingavtalen, skal gjenstanden(e) returneres til eier eller den eier utpeker. Leietaker betaler alle omkostninger i den forbindelse.

Utstyr som er levert ut med eller hører til gjenstanden(e), skal følge med ved tilbakeleveringen. Annet utstyr skal fjernes. Eier kan besørge dette fjernet for leietakers regning.

§ 19. Verneting. Utlevering uten søksmål.

Alle uoverensstemmelser som måtte oppstå i forbindelse med denne leasingavtale skal avgjøres etter norsk rett, og ved eiers verneting som herved vedtas av leietaker.

Dersom leietaker ved leietidens utløp ikke frivillig tilbakeleverer gjenstanden(e), vedtas utlevering uten søksmål.

Blir leien eller avtalte tilleggsytelser ikke betalt innen 2 uker etter skriftlig varsel har funnet sted på eller etter forfallsdag, med samtidig underretning om at utlevering vil bli begjært dersom betaling ikke finner sted, kan utlevering av gjenstanden(e) finne sted uten søksmål.

Etter at tvangsfullbyrding er begjært, kan motregning bare erklæres dersom motkravet er erkjent eller det foreligger tvangsgrunnlag for motkravet overfor saksøkeren, og betingelsene for motregning er til stede.

Leietaker plikter å betale alle omkostninger forbundet med utlevering uten søksmål.

§ 20. Overdragelse

Eier har rett til å overdra sine rettigheter etter denne kontrakt til bank eller annet finansieringsselskap.

§ 21. Diverse

Eventuelle endringer i kontrakten vil bli tilføyet dette kontraktseksemplar og undertegnet av begge parter.